

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă pentru promovarea românismului

Director: ION COLFESCU-DELATURDA

Redacția și administrația: CLUJ, str. Vasile Goldiș 18/b. - Telefon Nr. 14—89

„Numai aceia vor purta titlul glorios de educatori ai generațiilor de mâine, cari vor fi în acelaș timp eroi spirituali ai neamului în care au văzut lumina zilei.“

(Din „Spirit și Materie“ de I. Colfescu-Delaturda)

Conținutul:

„România Eroică“: Majestatea Sa Regele Carol al II-lea.
Dr. Ilie Dăianu: Secuții nu sunt Maghiari!
Ion Colfescu-Delaturda: Democrație, dictatură, naționalism.
Dr. Horia Stanca: † I. C. Cătuneanu.
Prof. Lucian Voiculescu: Reflexiuni asupra gustului estetic.
Șt. Peneș: Clasa de mijloc românească trebuie creată.
Leonard Divarius: Ultima serată — Schiță.
At. Motogna: Primatul românesc.
I. O. Suceveanu: Dumnezeuul Ungurilor.
Baldovin Soroca: Per aspera ad astra!
A. Anos: Curentul naționalist.
Reportajii: Serbările dela Blaj. — Presa despre „România Eroică“. — Recenzii, cărți și reviste, etc...

Abonament anual: 250 lei. — Abonament de sprijin: 1500 lei

Serbările dela Blaj

In intervalul dintre apariția celor două numere ale revistei noastre, a avut loc marele eveniment al serbării de 200 ani dela întemeierea Blajului, a acelei cetăți de cultură, care a devenit Mecca românismului.

„România Eroică” ține să releve cu această ocaziune rolul capital al Blajului în renașterea noastră din trecut, precum și rolul determinant pe care va trebui să-l aibă în noua renaștere a neamului, menită să ne unifice spiritualmente, să ne formeze ca elemente de creațiune și să ne dea rolul ce ni se cuvine în concertul popoarelor.

Presă despre „România Eroică”

Apariția Revistei noastre a fost înregistrată cu simpatie de aproape toate publicațiile românești. Ziarele și revistele ungurești au găsit prilej de nemulțumire din faptul că ne-am propus să milităm pentru lichidarea definitivă a echivocului în care se complac maghiarii.

Din zierele cotidiene cu mare tiraj nu reproducem, acestea fiind la îndemâna tuturor.

Reproducem câteva spicuri din zierele de provincie, unanime în a aprecia importanța luptei la care ne-m angajat.

„Idea Națională” din Buzău, de sub conducerea energicului publicist, d. N. N. Manolescu, înregistrând în numărul din 21 Iunie apariția revistei noastre scrie:

„Distinsul filozof Delaturda trece pe baricadă. „România Eroică” nu este, după cât se pare, la acest prim pas, o revistă oarecare de etalare a slovelor șlefuite, ci un steag de luptă. Reproducem din program: Vrem să înmulțim armata luptătorilor pentru sacrificiu și eroism. Vrem război contra materialismului; ridicarea la suprafață și punerea în valoare a energiilor vii ale neamului. Război în contra cauzelor de disoluție interne și externe; economie productivă pusă la dispoziția națiunii alcătuitoare de stat, nu atotputernicia individului anarhic și dizolvant; eliminarea elementelor inasimilabile. Fapte, voință, și o singură armată spiritualizată”.

„Națiunea Română” din Cluj, vorbind despre „România Eroică”, se exprimă: România Eroică, e titlul noii reviste a fecundului gânditor și publicist d. I. Colfescu Delaturda care păsește dârș prin noua revistă cu aceeaș magistrală competență pe terenul spiritualității românești cu care a ilustrat până mai zilele trecute roba de consilier de Curte.

„Ecoul” cotidian din Arad, sub direcțiunea eminentului ziarist d. Const. I. Ștefănescu, în numărul din 16 Iunie, scrie sub semnătura dlui Ion I. Pogana următoarele:

Odată cu jalea adusă de moartea marelui profesor Ion C. Cătuneanu, despre care am scris rânduri pioase, ne vine și o bucurie, un semnal de luptă, care va continua, ce coincidentă, lupta începută de regretatul patriot.

„România Eroică” este o nouă revistă gândită profund și scrisă cu nerv, care apare sub direcția cunoscutului scriitor Ion Colfescu-Delaturda. Autorul acelei bogate opere „Spirit și materie”, despre care vom mai scrie odată, după ce și-a făcut datoria de magistrat, acum, după pensionare, se dedică cu totul scrisului. A adunat în jurul său publiciști cunoscuți din toate formațiile politice, dar buni români înainte de ori ce alte preocupări. Iată câteva dintre aceste nume cunoscute: prof. Dan Rădulescu, Ștefan Meteș, Horia Stanca, Șt. Peneș și At. Motogna, colaboratori ai primului număr. Și, desigur, din elita intelectuală a Clujului, d. Ion Colfescu-Delaturda își va recruta și alți valoroși colaboratori.

În primele rânduri din articolul introductiv „România Eroică” se închină în fața eroilor și martirilor de eri ai românismului, cititorii țării mărite de azi. Cinstirea lor, exaltarea eroismului, desinteresat, combaterea materialismului crud al vremii, înălțarea marilor interese ale colectivității naționale peste meschinăriile individualismului distructiv — iată axa ideologică a acestei reviste, care apare într'un moment de desorientare și derută generală a opiniei publice.

În ceea ce privește problema minorităților „România Eroică” deosebește elementele asimilabile de cele neasimilabile. Primele au drum deschis în toate domeniile de activitate; cele neasimilabile trebuiesc înlăturate de peste tot, ca fiind factori destructivi și primejdioși armoniei și progresului general al țării.

După ce își enumără mijloacele de luptă și înfăptuiri „România Eroică” își sfârșește astfel o admirabilă prefață:

Iubire și entuziasm, curățenie de inimă, solidaritate și sinceritate, voința de a face binele, elan irezistibil de înfăptuire, spiritul de sacrificiu și dispariția în opera înfăptuită; iată în rezumat armele cu cari trebuie să pornim, fiecare la locul nostru, oricât de umil, la marea luptă de regenerare”...

D. prof. Ștefan Meteș, membru corespondent al Academiei Române, semnează un articol „Secuii nu sunt Unguri” și arată datoria statului român față de acești minoritari.

Despre „Problemele economice și spiritualitatea naționalistă” scrie rânduri interesante d. prof. univ. Dan Rădulescu. Combate fundamentele materialismului istoric și discută problema crizei economice de azi.

(Urmare pe pagina 3 a cuvertei)

ROMÂNIA EROICĂ

REVISTĂ PENTRU PROMOVAREA ROMÂNISMULUI.

Director:
Ion Colfescu-Delaturda

APARE LUNAR

Redacția și administrația:
Cluj, str. V. Goldiș 18/b
Telefon 14-89

Majestatea Sa Regele Carol al II-lea

Ne-am impus să nu ne ocupăm de persoane. Și dacă în prezentul articol vorbim de Regele țării, aceasta o facem în legătură cu sărbătorirea Sa de ziua restaurației, alegând ca eveniment simpatice alegerea în Academie a poetului și filozofului Lucian Blaga, eveniment petrecut în intervalul dintre cele două numere ale revistei noastre. Relevăm acest eveniment în legătură cu restaurația, pentru că el are o adâncă semnificație: o semnificație națională de primul ordin, independent de persoanele cari sunt în joc.

Nu noi avem să caracterizăm pe Lucian Blaga. El este al neamului. Operele lui l-au caracterizat și l-au așezat definitiv între făuritorii culturii naționale. Alegerea lui Blaga la Academie însemnează însă trecerea Rubiconului. Academia a făcut primul pas între lumea veche și lumea nouă, între cultura fără granițe și fără nuanțe, importată și asimilată de-o clasă conducătoare care se împodobește la suprafață cu lauri de peste hotare și la interior cu terenul nedestelenit al moștenirilor proprii, și între cultura care miște la orizont aducând cu sine o lume nouă, de energie și de afirmațiune națională cultă, isvorâtă din rărunții neamului acestuia. Am asistat, ascultând cele două discursuri, la duelul între lumea care a fost și lumea care va fi. Respectând protocolul Academiei și datoria de urbanitate, în răspunsul D-lui Petrovici, la expunerea noului academician se simțea rezistența surdă a culturii vechi, abstractă, străină, rece, stereotipă, fără legături cu sufletul neamului, acea cultură care ne-a dat știința și ne-a dezvoltat inteligența care să ne ducă la cucerirea bunurilor materiale, însă care nu a înțeles și nu a putut, prin natura ei însăși de marfă de import, să deschidă larg porțile de manifestare ale geniului pur românesc, care să dea culturii noastre adevăratul ei aspect și să declanșeze energiile naționale creatoare în toate ramurile de activitate.

Aceasta e semnificația pătrunderii în Academie a poetului și filozofului Lucian Blaga. E în adevăr un mare eveniment. Cenușereasa națională a îndrăznit să treacă porțile maturului corp. E un început a cărei semnificație este că viitorii conducători ai neamului românesc nu vor mai fi figuri decorative, valori de import, ci vor fi polarizatorii și executorii propriilor noastre comori naționale.

Dar ceea ce trebuie să ne bucure mai presus de toate pe noi aceștia cari luptăm pentru înfăptuirea lumii celei noi, este intuiția clară care reese din discursul ținut cu această ocazie de Regele țării, de acord de altfel și cu celelalte manifestațiuni pe diferite tărâmurile ale Majestății Sale:

„Am voit să asist la această ședință, fiind că am ținut să ascult acel frumos gând ce-l are poetul și filozoful Lucian Blaga, când face elogiul, nu al unui predecesor, ci al predecesorului subconștient, acela care stă la origina formației sale spirituale și la temelia talentului său.

„Am mai ținut să asist la această recepție pentru că ea are o mare însemnătate: Academia primește în sânul ei pe primul reprezentant al unei noi școli literare românești; pe primul reprezentant al talentelor literare românești de după război...

„Elogiul acesta al satului, pe care l-a făcut noul academician, este chiar simbolul vădit al căilor noi pe care trece cultura românească de mâine și nu pot decât să mă unesc în totul că din satul nostru va eși, probabil printr'o forță de neînfrânat a subconștientului nostru atavic, — cultura majoră românească, așa cum o definește noul nostru coleg...

Și accentuiază Majestatea Sa:

„E o adâncă lecție de etică culturală; este pentru cine vrea să învețe, și una superioară etică politică...“ Și adresându-se d-lui Blaga adaugă „consider problema ce ai pus — așa de covârșitoare astăzi, tocmai, când sufletul și gândul scriitorului român caută drumul ce-l au de ales“.

Nu se putea o mai elocventă punere la punct a semnificației alegerii D-lui Lucian Blaga în Academia Română. Viitorul țării stă în scoaterea din adâncuri a propriilor noastre valori spirituale, iar nu în importarea și adaptarea celor de peste graniță. Prima problemă, problema capitală, este să cobori știință din cer pe pământ, din cerul internațional, fără culoare și fără miros în solul sfânt al patriei. Aceasta o simte, o înțelege, o trăește Regele țării. Majestatea Sa știe că toate vor fi bune, dacă vor avea un singur și unic izvor. Și de aceea cu atâta tâlc, accentuiază, cu ocaziunea acestui mare eveniment: „E o adâncă lecție de etică culturală; este pentru cine vrea să învețe, și una de superioară etică politică“.

Față de acest mare eveniment, „ROMÂNIA EROICĂ“ nu a putut sta indiferentă. Ea constată cu toată obiectivitatea, că în fruntea țării se găsește, nu numai un comandant, ci un polarizator al idealurilor ei celor mai scumpe, un îndrumător și un mare animator. Rămâne ca pilda Majestății Sale Regelui Carol al II-lea să fie imitată pe tot cuprinsul țării, de cei mici și de cei mari, pentruca țara să poată fi pusă pe adevăratele ei temelii spirituale și pentruca să i se pregătească un viitor strălucit în concertul popoarelor.

„România Eroică“

»Venit pentru prima dată în acest colț de țară cu scopul de a inaugura un nou lăcaș de sănătate, cred că acest fapt este un semn vădit al timpurilor.

»Pe vremuri, stăpânitorii mari, pentru a proslăvi vreo faptă deosebită, pentru a o consacra, sfințeau o Biserică sau inaugureau vreo clădire fastuoasă, — lucrau tot în legătură cu credința și sufletul tuturor.

»Zilele noastre cer altceva și pentru acest altceva am venit. Am venit aci pentru inaugurarea unei instituții, care este o consolidare a sănătății publice.

»Acest cuvânt de »sănătate«, care este luat ca salut al generației celei noi, este pentru Mine un semn că am venit aci cu spiritul cel nou. Și am avut fericirea de a constata în acest colț de țară, — în care trebuie să recunoaștem, minoritățile sunt în număr mare, — domină totuși acest spirit nou al românismului.

»Faptul acesta M'a îmbucurat pe Mine ca Stăpânitor al Țării Românești, că și acei, cari au o altă credință și o altă origine decât majoritatea țării, sunt gata oricând să se alipească, în credință și naționalitate, majorității țării noastre.

»Acest fapt este îmbucurător și ne dă nouă futuroara aripi, ca să putem, pe zi ce trecem, făcând o politică de bunăvoință față de aceste minorități, să ajungem să ne întruchipăm și mai puternic în unitatea desăvârșită a națiunii române.

»Deci, sub lozincă aceasta de »sănătate«, care M'a adus pentru prima oară pe aceste meleaguri, Eu văd nu numai sănătatea trupească ci și sănătatea morală și, înainte de toate, sănătatea națională.

(Din discursul M. S. Regelui Carol II, la inaugurarea sanatorului din Bugaz
- Cetatea Albă - în ziua de 20 Iunie 1937)

Secuii nu sunt Maghiari!

de Dr. ILIE DĂIANU
f. vice-președinte al Senatului

Din numărul întâi al noii reviste *România Eroică* am remarcat cu o preocupare subiectivă articolul ce urmează imediat după cuvântul de introducere: „*Secuii nu sunt Unguri*” al dlui Ștefan Mețeș. Din articolul dlui Mețeș, directorul arhivelor statului din Cluj, se desfac ca concluzie două lucruri: 1) o datorie a statului român față de Secui și 2) o neiertată greșală ce s'a săvârșit de autoritățile statului în legătură cu Secuii, atât pe tărâmul directivelor și atitudinilor politice, cât și pe cel al statisticii oficiale, care n'a înregistrat sub rubrică specială populația secuiească.

Această greșală trebuie să o îndreptăm fundamental și radical, cât mai curând.

Mai bine târziu, decât niciodată.

Preocuparea mea subiectivă pentru această problemă a *Secuilor*, ca popor deosebit de Maghiari, își are temeiurile sale și antecedentele sale, — și din aceste motive am folosit prilejul de a pune chestiunea în publicitate în coloanele celui mai răspândit organ de publicitate al nostru, care este și organul Ligei antirevizioniște.

Indată ce am luat cunoștință din „Universul” despre articolul de crăciun al contelui Ștefan Bethlen am scris un articol: *Contele Bethlen și Gheorghe Șincai* — în care am pus în discuție publică tesa acestor rânduri.

Am scris acest articol după un contact colegial cu d. Romul Seișanu, eminentul redactor al „Universului”, care relevase articolul semnificativ din „Pesti Napló”, în nr. 5 dela 6 Ian. 1937 al ziarului. În 10 Ian. presentai răspunsul meu, care s'a publicat în doi numerii (16 și 17) — având concluzia, că în România nu avem populație maghiară, decât sporadică, avem însă populație de *Secui*.

Iată ce scriam în „Universul”:

„In relațiile noastre externe, noi putem avea aface, cu maghiarii, cari, în fine, au ajuns în Ungaria trianonică la mult dorita lor patrie națională și independentă și la a cărei consolidare, prin eliberare din jugul bolșevismului, armata română a contribuit într-o măsură mai mult decât merituoasă. Dar, în schimb, în relațiile noastre interne nu avem aface cu alte minorități considerabile, decât cu sașii și secuii, mai ales secuii.

„Ori, secuii nu-s maghiari, ci un popor cu individualitate etnică proprie, deși în limbă au fost maghiarizați, și vorbesc un dialect al limbei maghiare.

„Limba însă nu e singura notă a unei naționalități.

„Bulgarii au fost și ei slavizați, și vorbesc o limbă aproape aceeași cu cea sârbească sau iugoslavă. Totuși, cine ar susține, că bulgarii și sârbii, nu-s două popoare deosebite?”

„Învățații unguri și-au dat de mult seamă de deosebirea esențială între maghiari și secuii. Vestitul istoriograf Szádeczky Gyula, fost prof. la universitatea din Cluj, apoi trecut în Ungaria, a scris în timpul regimului unguresc: *A székely nemzet története*, adică: Istoria națiunii secuiești. Secuii sunt deci o națiune proprie, cari își are istoria sa; are, prin urmare, și individualitatea sa etnică distinctă, de ori care alta.

„Vestita „*Unio trium nationum*”, dela 1438, era unirea: Nobililor, secuilor și sașilor, încheiată împotriva adevăratei națiuni dominante prin numărul său, dominate însă de celelalte trei națiuni, legate între sine pentru a putea, cu puteri sporite prin organizare specială, să sufoace mai departe națiunea ignorată, cu voință și tendință, a românilor!

„Și să observăm bine: între cele trei națiuni nu figurează maghiarii, pentru că nu existau, ci numai secuii, sașii și — nobilii! Adică două națiuni etnice, și o castă socială, care s'a declarat pe sine națiune.

„Această pretinsă „națiune” (în sens „politic”, nu etnologic) a nobililor nu era însă alcătuită nici ea însăși numai din maghiari, ci din indivizi de felurite naționalități, cari de dragul privilegiilor feudale s'au lepădat de națiunea lor, și au trecut în tabăra exploataților bieților iobagi.

„Între ei nu știu de vor fi fost deja, — ori nu vor fi fost — și antecesorii nobilului conte Bethlen, cari, pe cât știm, tot din neamul românesc au trecut între „feudali” schimbându-și, odată, sau de două ori, credința religioasă.

„*Ascedenții contelui B. își vor fi schimbat ei de mai multe ori „tactica” vieții. Dar știm că cel ce s'a ridicat la tronul principatului Transilvaniei, ori cât de mare calvinist ar fi fost, nu și-a uitat de tot de obârșia veche, ci cultiva cu deosebire relațiile cu Voevozii contemporani din Moldova și Muntenia, și concepușe chiar ideea restaurării „Daciei” lui Traian prin unirea celor trei țări: Ardealul, Moldova și Muntenia.*

„Planul aceasta, chiar dacă nu s'a putut realiza, rămâne caracteristic pentru sufletul Principelui Gavrilă Bethlen — și unirea celor trei țări, are, desigur cu totul alt sens decât vestita „*unio trium nationum*” de după revoluția țărănească a lui Doja.”

A fost deci o foarte mare greșală, că la începutul regimului României Mari bărbații cărmuitori ai țării nu și-au dat seamă de acest adevăr, și nu au croit pe temeiul lui politica statului față de minorități. Atunci nu trebuia recunoscut un *partid maghiar* —

tot sub șefia unui Bethlen — condus altfel de 2—3 secui, ci trebuia recunoscut cel mult un partid secuiesc, alături de cel săsesc.

Deși li-s'a atras atenția unor domni Miniștri asupra acestui adevăr — istoric și statistic — ei, în marea suficiență ce și-o arogă de obicei, domnii Miniștri au primit observația binevoitoare cu gesturi de bagatelizare.

Acum, cam târziu, guvernul a încercat să revină la aceasta bază istorică și statistică, dar frunțașii partidului așa numit maghiar se arată cam fuduli, și umblă cu nasul pe sus.

Adevărul care s'a impus la congresul de pace din Paris e așa de greu de primit în rândurile bărbaților de stat de la București.

Intr'adevăr Tratatul de pace are dispoziții speciale pentru protecția minorităților. Acestea dispoziții au un cuprins uniform pentru toate statele, care l'au acceptat, cu unele particulare dispoziții, cari variază după țeara respectivă.

În ce privește România aceste dispoziții sunt cuprinse în 12 articole. (Vezi: Tratatul pentru ocrotirea minorităților" publicat de N. Dașcovici: Principiul naționalităților și Societatea Națiunilor. (Buc. 1922. Cartea Românească p. 174). Acolo în articolul 11 se zice pur și simplu:

„România primește să dea, sub controlul Statului român, comunităților Secuilor și Sașilor din Transilvania, autonomia locală în cece privește chestiunile religioase și școlare”.

România le-a și dat Secuilor și Sașilor aceasta autonomie bisericească și școlară — toate bisericile fiind autonome, sprijinite de stat, având drept să înființeze și susțină școli confesionale. Mai mult chiar și în școalele primare și secundare de stat s'au înființat secții speciale cu limba de propunere a Secuilor respective Sașilor.

Aceasta autonomie tratatele, prevăd, firește sub controlul Statului român, iar nu, cum ar vrea contele Ștefan Bethlen, sub controlul statului ungar.

Ca un argument *ad hominem* invocam față cu dl contele Bethlen dela Samsudul de Câmpie și opinia lui George Șincai, care zicea că pe vremea sa nu erau în Ardeal unguri, decât foarte puțini; erau pe lângă Români, numai Secui și Sași. Cum citam din memorie spuneam că în Ardealul lui Șincai nu ecsistau decât „16 familii maghiare”.

În răspunsul său din articolul de Paști al aceluiăș „Pesti Napló” reflectează la acest articol al meu. El scrie:

„Spre a vedea cât de departe merge pe acest tărâm orbirea șovinistă, e suficient să arăt că în aceleași declarații în cari politica minoritară românească este prezentată drept model, se repetă în mod stereotip afirmațiunea imposibilă, că secuii nefiind maghiari,

romanizarea lor este lucru foarte natural. Parcă din punct de vedere al interdicției n'ar fi tot una, că de ce origine sunt, și parcă n'ar fi dătător de ton, singur faptul că secuii vor să rămână secui, iar nu români. Dar pot să arăt și o altă minunăție. Citesc că în secolul al XVIII-lea în întregul Ardeal existau în total doar 19 familii ungurești. Autorul respectivului articol afirmă cu aceeași răsufare, că secuii sunt români maghiarizați, ceea ce dacă de asemenea ar fi adevărat, am putea fi foarte mândri noi, cei 19 unguri din Ardeal; fiindcă noi, 19 înși, cu toate că trăiam într'o altă parte a Ardealului, am fost în stare să maghiarizăm 600.000 de români ce trăiau într'un bloc compact în partea orientală a țării. Iată pe ce baze surprinzătoare de drept istoric socot că pot duce la bun sfârșit romanizarea silnică a secuilor.”

Pare să nu fi înțeles nobilul contele articolul meu, sau să fi voit a reflata aci mai multor articole, ale altora.

Dar, dacă vine de nou vorba, voi cita ad litteram pasajul respectiv din Cronica lui Șincai, care într'o privință iese mai puțin favorabil consăteanului său. Eu citând din memorie am fost mai darnic. Șincai însă cum vom vedea nu admite atâția Unguri în Ardeal pe vremea sa ci mult mai puțini. În vol. II. p. 3. (Ed. II. Buc. 1886) vorbind de originea familiei Huniadeștilor, scrie:

„In cât iaste despre vița și sămânța lui Ion Huniadi, decât carele mai viteaz coroana Ungariei n'a avut supt sine, să știi, că pizmașii neamului românesc de pe timpul lui Ion H. tot întru acea s'au silit, cum ar putea stinge vestea și lauda neamului nostru celui românesc. Drept acea numai întrăceea își bătea capul, cum ar putea lua pe Ion Corvinul dela români, ca să și înalțe neamurile sale, care pe vremea aceea mult scăzuse, iar acuma întru atâta s'au stins, cât în țara Ungurească puțini unguri diaoși se află, în Ardeal de abia două sau trei familii (zic de cei mai luminați și puternici) ci stăpânesc acum în Ungaria mai cu seamă Horvații, Toții și Nemții; în Ardeal românii cei corciți și Secuii, cari așa s'au lățit, cât în multe comitat-uri mai ales în Ardeal nu se află boieri unguri de viță, fără numai români și secu, prășiți prin căsătoriile lor cu românele și unguoăicile. Anume fi-aș putea aci spune toate familiile și cele din Ungaria, și cele din Ardeal, care nu sunt ci numai se numesc pe sine unguri, dară încunjur pierirea, care mi-s'ar putea întâmpla din spunerea adevărului. Una totuși nu o pot tăcea, adică: Ungurii cei vestiți mai înainte în toată lumea, de atunci au început a merge înapoi ca racii, de când s'au despărțit de români și s'au însoțit cu alte neamuri, căci nu mai sunt Corvini, un Dragfi...”

E sugestivă această spovedanie a bătrânului cronicar, și în multe privințe foarte actuală.

Drept că el vorbește numai de boieri, cari singuri contau și decontau treburile publice, nu de masele jobagilor. Dar adevărurile stabilite nu se slăbesc, prin citatul întreg al croniceii, ci se intensifică.

Scopul acestor rânduri fugare nu e de a aduce pe contele Bethlen la un punct de vedere mai obiectiv. Nu am așa mari pretenții. Aș fi mulțumit ca cei mai apropiați ai noștri să recunoască greșala fundamentală ce s'a făcut la noi în general, de a mâna cu, o inconștientă naivă, apa Secuilor la moara maghiarilor iredentști și revizionști.

Trebuie să începem a ne deda să facem o hotărâtă distincție între Unguri și Secui. Secuii, deși maghiarizați în limbă, nu-s maghiari. Ei și-au format în cursul istoriei o fiziognomie proprie, politică și etnică, bine determinată.

Tratatele de pace recunosc numai pe Secui în România, nu pe Maghiari. Deci să nu vrem a fi mai catolici decât Papa — în dauna intereselor noastre superioare,

Mai ales acum nu, când în punctul de diferend dintre noi și Unguri, Papa actual, însuși marele Piu al XI. s'a pus cu totul pe punctul de vedere al nostru. În „Constitutio Apostolica de Pontificio Collegio Romanorum in Urbe” — dată la 6 Maiu 1937. din prilejul inaugurării colegiului românesc numit „Pro Romeno” de pe Giannicolo, creat din mijloacele Vaticanului, se recunoaște originea noastră latină

și continuitatea noastră în Dacia, deci toate drepturile noastre istorice, pe care propaganda revisionistă atât de mult a încercat să le distrugă. Acest document triumfal al punctului de vedere românesc merită să fie cunoscut de fiecare român și de fiecare aderent al Românilor și al adevărului, din lume, — tipărit fiind și în originalul latin (Roma, Typis polyglottis Vaticanis 1937) și românește, în traducerea canonicului Ion Georgescu, în „Vestitorul” din Oradea.

Rămâne deci ca o lozincă de viitor, în atitudinea noastră politică pentru toți:

Secuii nu-s Maghiari.

În România nu avem Maghiari în masse de considerat, ci numai resturi sporadice ale unei stăpâniri dușmănoase.

Tratatele nu prevăd nimic pentru Maghiari în România, ci numai pentru Secui și Sași.

Autonomia ce li-s'a pus în vedere o au de mult realizată.

Statul Român să ție ochi binevoitori la Secuii înțelegători și să continue cu stătornicie și cumițenie opera de rechemare la viața națională a Românilor din Secuime.

Democrație, dictatură, naționalism

de ION COLFESCU-DELATURDA

Dela apariția lucrării mele „Spirit și Materie”, anumiți democrați de mare calibru, se uită la mine peste umăr. Înainte de a părăsi magistratura, aceștia m'au caracterizat: om de dreapta, dușman al libertăților constituționale, partizan al introducerii dictaturei în țară. Fără să-mi vorbească de rău lucrările, din contră, privind cu destulă simpatie activitatea mea și în special cea de procuror, ultima mea lucrare a fost totuși acceptată cu destulă răceală de democrații consacrați de acest fel, a pus chiar punctul pe i, comentând expresiunea mea „o singură turmă și un păstor” susținând că în aceste cuvinte se rezumă întreaga mea ideologie, tinzând la confiscarea libertăților publice și la înscăunarea odioasei tiranii care să anuleze, dintr'un condei, drepturile cetățanești și libertățile, pentru cari omenirea a luptat în decurs de secole cu prețul atâtor suferințe.

Nu tăgăduesc. Lupt într'adevăr pentru confiscarea drepturilor și libertăților cetățanești, pentru înscăunarea dictaturei, pentru domnia principiului „o singură turmă și un păstor”. Dar să ne înțelegem bine: nu este vorba de tirania unuia sau unora și nici de confiscarea adevăratelor drepturi și libertăți cetățanești, ci de anularea tuturor așa ziselor drep-

turi și libertăți, menite să paralizeze organismele sociale și ascensiunea popoarelor pe scara culturii și a civilizațiunii.

Nu voi face teorii pentru a lămuri înțelesul cuvintelor democrație, naționalism, tiranie, dictatură. Iar pentru lămurirea gândurilor mele față de cei nedumériți mă voi mărgini la exemple practice, conducându-mă de principiul, că celce vrea să cunoască adevărul, nu trebuie să se ia după aspectul exterior al lucrului, ci să pătrundă la fondul lui intim, la spiritualitatea lui. Noi putem fi contra multor forme și manifestări sociale, cari îmbracă diferite aspecte, fără ca, cu toate acestea, să atingem fondul lucrurilor. Astfel, vorbindu-i unui stâlp al unui mare partid democratic despre progresele uimitoare realizate în Tripolis, acesta, mi-a pus numai decât înainte înfăptuirile Franței în Algeria, vroind să scoată în evidență faptul că democrația nu poate fi mai prejos de dictatura italiană.

Amicul meu vedea lucrurile la suprafață. Le vedea astfel cum le văd oamenii noștri politici de cea mai pură speță: sub prisma inteligenței și a științei, iar nu sub prisma semnificației lor, a spiritualității care le stă la bază. În adevăr ce mă importă

pe mine, dacă voi numi o formă de guvernare despotism, tiranie, dictatură sau democrație? Eu mă uit la rezultatele pe care le dă acea guvernare. Vom alerga noi după forme, după manifestări exterioare pentru ca să ne înecăm într'un labirint inextricabil de pretinse doctrine menite să salveze viața publică, sau vom nizu, cu toată energia de care dispunem, pentru a găsi realitatea vie?

Necesitatea este mama tuturor lucrurilor. Fără a simți necesitatea neiertătoare îndărătul acțiunilor noastre, nu vom realiza nimic solid. Necesitatea timpurilor prin cari trecem este transformarea profundă, radicală, a structurii societăților omenești și a organizațiilor de stat, prin punerea în valoare, ca viață publică, culturală și economică a masselor largi populare de pretutindeni și, prin ele, ridicarea la maximum de putere de manifestare, în ordine națională și internațională a diferitelor popoare și organizațiuni de stat. Problema se referă deci, nu la forme, ci la fond: la purificarea organismelor sociale, pentru a satisface această imperioasă necesitate care, sub un alt aspect, este aceea de a pune în valoare, cu maximum de intensitate și de viteză, toate forțele productive, în ordine spirituală mai întâi, și, apoi în ordine materială, cu extirparea parazitismului și a puterilor destructive sau disolvante.

Intrebarea nu mai poate fi deci ce vrem, democrație sau dictatură, ci cum vom putea ajunge la satisfacerea acestei mari și imperioase necesități a timpurilor prin cari trecem.

Îi spuneam interlocutorului meu democrat: am fost în Italia, înainte și după război, și mi-am dat seama de transformarea radicală a acestei țări prin guvernarea de 15 ani a actualului sistem din acea țară. Cine poate fi atât de redus în concepții ca să condamne aceste uriașe progrese, pentru că ele nu ar satisface principiile de democrație, pe cari le-am învățat din cărți! Am fost și în Algeria, cu care ocazie am constatat *de visu* cum Franța, marea noastră soră latină, a transformat în o sută de ani nisipurile sburătoare pe cari le-au lăsat barbarii, într'o a doua Franță, într'o provincie înfloritoare, care a întrecut „grânarul Romei” de altă dată: orașe ca din povești; pământul puțin ospitalier, transformat într'o nemărginită grădină răzând la soare; căi ferate și autostrade de mii de klm.; instituții de cultură, de igienă și de bunăstare interesând deopotrivă toată populațiunea, indiferent de origine etnică și de culoare; renașterea culturii arabe care tinde, sub geniul Franței, să umbrească întregul Islam. Voi nega eu aceste strălucite rezultate și le voi condamna pentru că s'au realizat sub forma exterioară căreia noi îi zicem democrație, venită în lume și realizată odată cu libertatea, egalitatea și fraternitatea revoluției franceze dela 1789!

Est modus in rebus. Rezultatul primează. Aspectul exterior nu contează.

Trecem în Tripolis. E o provincie cucerită cu un an înainte de a lua noi Cadrilaterul. Respectând proporțiile, să facem o comparație fugară. Italienii au luat dela Turci la 1912 o cetate primitivă turcească, cu câteva bordee mizerabile cari constituiau orașul Tripolis; o țară acoperită cu nisipuri sburătoare pe aproape toată întinderea ei; o populație arabă și de culoare în stare de mizerie și anarhie. Astăzi avem ordine și disciplină. Avem un Tripolis cu un chei de 6 klm., cu o grădină publică, un paradis, cu un teatru care ar face figură onorabilă și la Roma, cu străzi asfaltate și ordonate, cu canalizare și toate lucrările de artă, cu clădiri monumentale; într'un cuvânt avem un oraș mare și confortabil care, abstracție făcând de părțile arhaice ale orașelor din metropolă, nu este cu nimic mai pe jos decât acestea. Avem autostrade de mii de kilometri de-alungul și de-alatul nisipurilor sburătoare. Iar aceste imense întinderi de nisipuri sburătoare se găsesc transformate văzând cu ochii în nemărginite plantații de maslini și viță de vie, menite să refacă și să redea culturai și civilizației teritoriile cari altădată, înainte de invazia barbarilor, constituiau grânarul Romei.

Tot în acest scurt timp italienii au scos de sub nisipuri vechea capitală a Cirenaicii, *Leptis Magna*, la care te duce o elegantă autostradă și care e o revelațiune pentru călător cu privire la ceea ce geniul latin a putut făuri altădată în comparație cu ceea ce același geniu făurește astăzi. În această provincie stăpânirea a realizat și alte minunate înfăptuiri. De-alungul autostradelor, în afară de așezările deja înfăptuite, găsim sate artificiale, cu tot confortul, menite a primi pe viitorii coloniști și alături de ele, lagăre militare cuprinzând, pe lângă forță armată, tot ce are Italia în materie de meșteșuguri, profesioni și dexterități. Adăugați la cele de mai sus faptul că populațiilor indigene li s'au creat cele mai favorabile condițiuni de viață, pentru care astăzi ele debordează de patriotism și entuziasm italian. Mergând la Rodos și în Dodecanez vom constata același lucru.

Nu justifică aceasta o stăpânire și nu ratifică un regim? Ne vom uita noi chiorăș la toate aceste înfăptuiri, pentru că regimul din Italia se cheamă dictatură? Din contră, vom admira pe făptuitori și vom justifica stăpânirea lor.

Să nu mergem mai departe și să ne întoarcem la noi. La Constanța am realizat un chei de un kilometru și mai este în construcție, în continuare, un chei de câțiva kilometri, pentru care lucrările sunt însă eșalonate pe zece ani și la ideea continuării căruia s'a ajuns numai după câteva străzi au fost

mâncate de mare. Portul e înadevăr o lucrare frumoasă, dar a devenit insuficient. Orașul s'a dezvoltat odată cu dezvoltarea țării. Să nu uităm însă că pentru acestea ne-a trebuit 60 de ani. Cadrilaterul luat la 1913, cu un an după Tripolis, nu are nimic până în prezent din realizările formidabile înfăptuite în colonia Italiană. În schimb avem Bulgari iredențiști, coloniști fără locuințe, turci care emigrează și stăpânitori ai zilei cari le-au acaparat averile realizând cu prețuri derizorii latifundii pe tot cuprinsul noiei provincii.

Eu nu zic, domnii aceștia aveau dreptul să se îmbogățească. Nu erau ei stăpânitorii țării și nu trebuiau să profite de stăpânirea lor pentru a se îmbogăți! Dar sunt în acelaș timp în drept de a-i întreba, eu și toată suflarea românească: pentru ce nu s'au gândit întâi la interesele vitale ale țării, la emigrarea turcilor și a bulgarilor — care din interese meschine electorale a fost împiedecată de puternicii zilei — la românizarea rapidă a acestei provincii, fără de care stăpânirea românească e în vânt.

Vom lăuda noi așa zisele noastre regimuri democratice pentru aceste realizări și ne vom fixa de ele pentru ca să-și poată continua aceeaș operă în viitor; sau ne vom întreba unde sunt forțele viei ale națiunii, pentru ce aceste forțe dorm, pentru ce se mișcă toate turpitudinile la suprafață și cum se face că realizările noastre sunt minime, deși nu suntem o țară de nisipuri sburătoare, nu stăpânim o provincie la mii de kilometri depărtare, ci, din contră, avem o țară binecuvântată de Dumnezeu, ca nici o altă țară din lume, care ne pune la dispoziție tot ce ne trebuie pentru bogățiile spirituale și materiale să poată fi puse în valoare. *Și cu toate acestea trăim în mizerie fizică și morală!*

Ne vom lega noi deci de forma exterioară, vom continua cu regimul pentru ca să-i zicem democratic, sau vom căuta alt regim care să pună în valoare energiile genuine ale neamului, oricum s'ar numi el sau orice formă ar îmbrăca?

E în adevăr o chestiune primordială de cercetat. Dacă ne examinăm noi pe noi individual, constatăm că mai ușor mergem spre viciu decât spre virtute. Virtutea cere eforturi; viciul ne duce la destrămarea prin liberarea instinctelor noastre animale. O guvernare de sus, care sub diferite aspecte de împrumut propagă în realitate libertatea, egalitatea și fraternitatea în viciu și anarhie, contaminează întreaga viață politică și paralizază întregul neam.

Trebue să căutăm virtutea, energia creatoare, punerea în valoare a părții optime din noi înșine cu strivirea libertăților, egalităților și fraternităților menite să înlesnească circulația și punerea în valoare a tuturor slăbiciunilor cari sunt legate de

existența noastră națională. Trebuie să caut fermentațiunea, care să-mi dea rațiunea de a fi ca ființă creatoare.

Dar, dacă existența mea individuală pe calea virtuții și a creațiunii spirituale implică constrângere, cu atât mai mult constrângerea nu poate lipsi din viața publică a unei națiuni. Și atunci se impune profilaxia corpului social executată de elementele optime, singurele în măsură de a asigura selecțiunea valorilor spirituale cari să pună stăpânire pe națiune, și să-i asigure adevărata libertate, egalitate și fraternitate cari sunt în spirit, în creațiune, în ordine transcendentă, iar nu în materie. În materie nu există decât haos, în care aceste frumoase cuceriri ale omenirii sunt transformate în instrumente de opresiune, prin cari se condamnă la stăpânciune și la un sclavagiu odios, masele cele largi ale popoarelor, în profitul unor potentați îmbrăcați în haine frumoase, îndărătul cărora se ascunde o realitate mincinoasă, infectată de cele mai abjecte vicii.

Dar, să mergem mai departe, dealungul și dealatul țării, și să recoltăm isprăvile păturii noastre conducătoare îmbrăcate în naționalism și democratism, trecute prin capetele cele mai lipsite de orientare și de orizont ce se pot imagina.

În călătoriile mele am constatat lucruri de extremă gravitate.

În toată țara româniei, din punctul de vedere al vieții creatoare sunt absenți de la conducere, cu toată prezența lor trupească în situații de mare răspundere. În Basarabia, Bucovina și Transilvania, afirmația românismului este lamentabilă. În schimb însă politicienii roesc la suprafață și afacerile lor merg strună. Unde-ți este averea, acolo îți este anima. Iar anima politicianului român, din orice partid ar fi, este în burtă, în parvenire, în vanitate, în acapărare, în îmbogățire și în confiscarea sufragiilor populare în profitul lor personal, confiscare pentru care s'a creat o ideologie și oratorie specială, cu corifei dresați *ad hoc*, pentru a pompa din adâncuri toate poftele de parvenire și de exploatare, toate năzuințele parazitare, cari pândesc în noi ca fiarele de pradă, gata oricând de a sări la victimă și cu cari elemente pompate astfel din adâncuri și organizate pe interese, înpăenjinesc întreaga țară și-și asigură stăpânirea ei. A lucra cu asemenea mijloace și a întreprinde o asemenea operă, însemnează să fii străin de necesitățile vitale ale neamului tău, — a te transforma în agent de disolvare.

Să nu ne oprim nici aici la suprafață. Indrumarea pe care o ai, îndrumarea reală eșită din resorturile intime ale animei tale, iar nu aceea pe care o afișezi la exterior pentru trebuința cauzei, decide de rezultatul operei întreprinse. Degeaba vom striga

noi democrație, naționalism, libertate, fraternitate și toată gama de care uzează conducătorii; degeaba ne înarmăm cu inteligență strălucită, cu știință, cu oratorie și cu tot ce vrei, dacă nu cultivăm în noi *nervul înfăptuirii în ordine publică, cu sacrificiul de sine și cu dispariția în opera înfăptuită*. Dacă gândurile și năzuințele mele sunt în ordine egocentrică, de parvenire, de acaparare, de îmbogățire, în ordine materială, nu voi ajunge nici odată să stăpânesc nervul creațiunii și totul se va părăgini în jūrul meu, oricâtă inteligență și știință voi dobândi. Din contră, aceste însușiri îmi vor da armele necesare, pentruca, cu atât mai mult, să pot lucra pentru distrugerea temeliiilor de existență ale neamului din care fac parte.

Este la ordinea zilei pregătirea de război. Statele se înarmează pe capete. Noi le călcăm pe urmă și suntem mândri de pregătirile și forța noastră.

Eroare și iluzie! Putem fi mândri numai intrucât vecinii și adversarii noștri eventuali vor fi mai becisnici decât noi. Dar să știm un lucru: războaiele nu se câștigă în timp de război, ci în timp de pace. Viața nu este decât un continuu război; război pentru transformarea în utilități a materiilor anorganice, pentru transmisiunea și glorificarea vieții; pentru ordine și disciplină; pentru asigurarea mijloacelor necesare, pentru a pune în valoare tote energiile naționale și a crea toate bogățiile posibile din solul și subsolul țării. Acesta este adevăratul război care asigură pe celalalt. Celce se îngrijește pe sine, celce trăește în ordine materială — acela nu creează nimic; nu este erou în timp de pace și nu va fi erou nici în timp de război.

Unde sunt războaiele câștigate în timp de pace de pătura noastră conducătoare! Eu cunosc un singur război câștigat de această pătură: asigurarea anarhiei morale de sus și până jos pe toată întinderea țării, anihilarea puterilor vitale ale națiunii prin pomparea la suprafață a tuturor elementelor interlope menite să anarhizeze și să paralizizeze viața publică: e înzesterea țării cu propria lor existență parazită, înmulțită la infinit.

Eram în Italia când o frază a lui Musolini a declanșat războiul în contra tuberculozei. Poporul l-a urmat cu entuziasm, și armata organizată în acest scop a câștigat partida. Cu câțiva ani în urmă acelaș „dictator“ a declarat război contra drumurilor proaste și, în puțin timp, Italia a fost brăzdată de drumuri asfaltate și autostrade cari i-au schimbat complet aspectul și îi asigură câștiguri de miliarde. Ce să zicem de minunatul război câștigat contra mlaștinilor din centrul Italiei transformate într'un nou ținut și în orașe înfloritoare!

Națiunile trebuiesc oțelite din timp de pace, pentruca, în timp de război, în viața internațională,

să-și poată asigura succesul. Italia a câștigat o serie de mari războaie în interior, înainte de a pleca la războiul din Abisinia.

Să nu ne uităm la exterior. Lucrurile omenеști se amestecă. Eroismul și lașitatea se pot împleti împreună. Trebuie să căutăm preponderența. Fără preponderența eroismului la conducere, în masse, în orice înfăptuire, nu se poate închipui cultură și progres. Toate progresele geniului uman sunt rezultanta eroismelor diferitelor epoci.

Ne trebuie deci o altă clasă conducătoare; o clasă îndrumată spre eroism și sacrificiu, iar nu spre parvenire și acaparare; o clasă care să asigure o altă atmosferă în țară, care să alcătuiască guverne în situație de a alunga anarhia morală și de a făuri și conduce elementele necesare cari, în locurile de răspundere în cari vor fi puse, să nu fie absente din viața neamului lor; guverne cari să fie în stare să declare război diferitelor grave probleme de la ordinea zilei, la interior, ca și la exterior, care să aibă curajul de a se afirma pe toate tărâmurile, înzestrat fiind cu spiritualitatea necesară care să-l ferească de căderea în materialism.

Și câtă paragină în toată țara; și câte războaie nu avem noi de declarat și de câștigat, înainte de a ne gândi la războiul cu arma în mână în contra inamicului din afară!

Am vorbit, mai sus de noile provincii, de Basarabia și de călătoria mea prin această din urmă țară. Am trecut cu această ocazie prin diferite ghetouri, adevărate spelunci de jaf și de mizerie fizică și morală. Cine le vede, cine se ocupă de ele! Un guvern care nu ar fi absent din viața reală a țării le-ar declara război de exterminare. Ce este opera destructivă care face atâta zgomot, a banditului Coroi și a tuturor bandiților de orice categorie, față de banditizmul organic al acestor ghetouri! Imi amintesc de ghetoul din Lipcani: strade în pante, pline de bolovani și hopuri, dughene aruncate cu furca unele peste altele cu câte o sdreamță acățată la ușe drept marfă, mizerie și murdărie înspăimântătoare, figuri sinistre cari te pândesc pe la uși și de pe la ferestre, gata să-ți ia punga și viața. Nu este vorba de banditism înarmat. Este vorba de unul mult mai periculos. E banditizmul organic, banditizmul care ese din sânge și din carne, din mizeria fizică și morală în care trăesc acești oameni. Ghetourile acestea constituiesc bande de jaf cari pândesc la răspântii și cari pradă în fapt și punga și viața moldoveanului. Acesta nu mai e stăpân pe soarta lui. Banul muncit trebuie să și-l dea la dugheană pe te miri ce produs fals și mai ales pe otrăvuri alcoolice, menite să-l amețească și să-l descompue. Cloacele acestea de mizerie fizică și morală constituiesc focare de infecție care radiază

în depărtări distrugând, în raza lor de activitate, puterile economice și spirituale ale populațiunii. E o adevărată invazie de lăcuste. Cine se ocupă de ele, cine s'a gândit să le declare război! Noi ne ocupăm cu Coroi de prin păduri, dar nici nu vedem măcar Coroi de diferite categorii, mult mai priculoși, cari lucrează la lumina zilei pentru distrugerea țării. În Bucovina, și mai ales în Maramurăș, situația e la fel.

În interesul cui se menține această stare de lucruri! Românii Macedoneni, se pierd în lumea largă. Nimenea nu se ocupă de aceste pierderi cari ne prejudiciază adânc. Și se menține în Maramurăș, în Bucovina și Basarabia lepra care se întinde mereu, care distruge substratul etnic al provinciilor în favoarea unei populațiuni parazitare, lipsite de etică și de demnitate umană, ea însăș ducând o viață de plâns care dă dreptul la compătimire și la luarea măsurilor necesare pentru a i se asigura o soartă mai bună. Dar nu numai elementele mizere de prin ghetouri și dughene sunt demne de plâns, ci și marii corifei, marii bogătași făcuți din suc, din vлага populațiunilor exploatare. Aceștia sunt deopotrivă nește epave demne de plâns, cu toată bogăția lor, pentru că ele constituiesc elemente lipsite de etică, pasări de pradă eșite din aceleași ghetouri, elemente de disolvare, de cangrenare a corpului social contra cărora conducătorii cari nu ar fi absenți din viața statului, ar lua imediat măsuri drastice de extirpare.

Dar dacă ne ducem pe granița de vest și vedem cum se sapă la temeliiile statului de elementele minoritare subt ochii impasibili ai autorităților constituite; dacă examinăm viața economică, comerțul și industria țării; nu suntem în drept să întrebăm din nou, unde sunt armatele organizate pentru ca să pună stăpânirea pe solul și subsolul național, pe isvoarele de bogăție, pe cari să le transforme în instrumente de cultură și progres, în arme menite de a nimici forțele disolvante și de a asigura realizarea pe tot cuprinsul țării a principiului „o singură turmă și un singur păstor”, turma fiind poporul român stăpân pe țara lui, unificat în muncă creatoare și păstorul fiind spiritul creator de dincolo de spațiu și de timp, izvorul tuturor bunurilor de cari ne putem bucura în decursul vieții!

Dar dacă examinăm drumurile în tot lungul și latul țării? Nu suntem în drept de a întreba, pe unde se vor scurge și cum se vor mișca armatele motorizate destinate de a da lovitură de grație eventualilor invadatori, sau de a le asigura rapida concentrare la locurile de atac? O pătură conducătoare sănătoasă, nu ar fi declarat de mult război în contra acestor drumuri și nu ar fi asigurat o rețea de autostrade, de drumuri asfaltate, până pe vârful munților cari să ne asigure țara în timp de război, să o

învieze în timp de pace, aducându-i în același timp și venituri de miliarde? Nu avem noi materiile prime, nu avem petrolul care să ne asigure, în condițiuni incomparabile, motorizarea întregii țări și afluența turismului internațional, și să transforme țara într'o grădină care să rădă la soare și la lumină! Dar căderile de apă, canalizarea fluviilor, indiguirile și câți și câți dușmani în contra cărora trebuie să ne mobilizăm și să luptăm fără îndurare.

Ni se va răspunde că nu sunt capitaluri. Eu voi întreba, de unde au luat capitalurile Germania învinsă și secătuită de război, Italia anarhizată și Franța democratică și cum se face că aceste popoare au câștigat atâtea războaie într'un timp atât de scurt, pe când noi trăim în paragină? Și tot eu voi răspunde: nu ne lipsesc capitalurile; *ne lipsește îndrumarea, directiva, orizontul, busola, spiritul creator, izvorul tuturor bogățiilor, secătuit și îngropat în adâncuri de pleava care se agită la suprafață. Acesta ne lipsește.*

Prima bogăție, bogăția adevărată este capitalul uman, munca creatoare pe care am avea-o din belșug, dacă ar avea cine să o declanșeze și să o îndrumeze la războiul pentru extirparea tuturor lipsurilor de cari suferă acest popor.

Capitaluri! Acestea nu sunt în Franța, Anglia și America la bancherii evrei. Acestea sunt la energiile creatoare ale acestui neam. Avem materii prime, avem o țară binecuvântată de D-zeu, avem munți bogăți, câmpii mănoase, dar avem mizerie în munți și paragină la câmpie, *nu din vina capitalului uman, ci din vina conducătorilor cari trăesc din ficțiuni, din forme, din teorii de împrumut, îmbrăcați în haine mincinoase agitându-se sterp la suprafață, pe când ei sunt străini de nevoile neamului lor, absenți din viața statului pe care-l conduc.*

Ce mă privește pe mine, ce ne privește pe noi toți, afară de cei cointeresați la pleava care se agită la suprafață, dacă se va realiza o formă de guvernământ căreia i se va zice democrație sau dictatură, dacă acel guvern va scoate țara și neamul din prăpastia în care se găsește astăzi!

Democrația, naționalismul, libertatea, egalitatea fraternitatea, nu sunt plăcinte din cari să se hrănească anumite organizațiuni parazitare, ci sunt numai *vehicule* cari să ne ducă la punerea în valoare a tuturor păturilor sociale ale națiunilor, la crearea lor ca elemente productive, la spiritualizarea lor. Pentru aceasta nu ne trebuiesc puzderia de partide bazate pe cointeresări, sub care se ascund turpitudinile vieții parazitare, ci ne trebuiește un singur partid, acela al salvării naționale. Căci, dacă eșim din ordinea materială, și pătrundem în viața spirituală, ne dăm seama că izvorul tuturor bunurilor, — spiritul creator, care ne dă viață, ne animează de

dincolo de spațiu și de timp, — ne cere un singur lucru: solidaritate, iubire desinteresată, dispariția în opera înfăptuită, sacrificiu și eroism. Toate acestea nu cer partide, fracțiuni și diviziuni, ci realizarea

unității de comandă și de execuție pe câmpul de război al vieții, în contra tuturor rețelilor de cari suferă generațiunile: *o singură turmă și un singur păstor.*

Reflexiuni asupra gustului estetic

de prof. LUCIAN VOICULESCU

Gustul pentru frumos, adică năzuința spiritului spre tot ce e înalt, deosebit, turburător și în același timp odihnitor, tendința continuă spre armonie și farmec, dorința de înobilare și de înălțare spre ideal, nevoia de evadare din banal și cotidian, cu un cuvânt neincetata căutare a frumosului, face parte integrantă din conștiința omului evoluat. Din această cauză, studiul problemei gustului artistic a atras în toate timpurile pe gânditori și pe esteți. Nenumărate sunt concepțiile cari au căutat să explice, să analizeze plăcerea estetică, — voluptatea ce o resimțim în fața obiectelor și operelor denumite frumoase. Nu e necesar să enumerăm aci toate definițiile ce s'a încercat a se da frumosului, în decursul vremurilor.

Există două izvoare mari de frumos: natura și operele de artă; schematic deci se poate vorbi de frumosul natural și frumosul artistic. Kant definea frumosul: *tot ceace ne place în mod dezinteresat.*

Acest frumos care atrage neincetat sufletul și provoacă plăcerea dezinteresată a spiritului, este pretutindeni în jurul nostru, dar trebuie să știm să-l vedem și să-l simțim, căci după cum spunea sculptorul Rodin „un frumosul lipsește, ci ochii noștri nu știu să-l vadă”. De câte ori însă vrem să-l găsim, trebuie să-l privim cu ochii spiritului. Un suflet nu poate vedea frumosul, dacă el însuși nu e frumos.

Esențial e deci să se formeze conștiințe capabile de emoțiuni superioare, înclinate spre descifrarea frumuseții din sine și din lume. La acest lucru se poate ajunge prin educație și cultură, și printr'un contact zilnic cu frumosul, fie cel oferit de natură, fie frumosul literar, muzical sau plastic.

Gustul pentru frumos, care poate fi înrădăcinat mai profund în epoca adolescenței, trebuie păstrat și în viața de toate zilele, printr'o preocupare constantă a omului de a se depărta de urit sau de vulgaritate. Orice suflet de elită are o tendință naturală către distincțiune: distincțiune în sentimente, în gânduri, în expresii, în gesturi.

De aci acea dorință de a evada din platitudinea spre care suntem împinși fără voe, acea *nevoe*

de refugiu în sferile senine ale poeziei și artelor, de care vorbeam mai sus, sau, în alți termeni, preocuparea constantă de a fi în fiecare clipă superior ție însuși.

Contactul zilnic cu tot ceace e frumos face să se nască în suflet îndemnuri nobile. Goethe accentuează necesitatea acestui contact zilnic. „Să asculți în fiecare zi un cântec, zice el, să citești o poezie bună, să vezi un tablou reușit și — dacă ți-e posibil — să spui câteva cuvinte gândite. Dacă nu, vei cădea repede în vulgaritatea spre care alunecăm ușor”.

Gustul e în legătură cu vârsta, cu temperamentul, cu ambianța culturală, morală și economică, cu profesiunea, cu educația și cultura fiecărui individ. De aceea chestiunea aceasta pare la prima vedere delicată și complexă.

Și totuși, ce ușor poate găsi cel ce vrea, frumosul care să-i mulțumească mintea, să-i înobileze inima și să-i îmbogățească simțirea. Un colț de natură, un interior aranjat cu gust, o îmbrăcăminte bine asortată, o cuvântare în care bogăția fondului se îmbină cu strălucirea verbului și distincția exprimării, o conversație agreabilă; limba întrebuințată în vorbirea curentă și în scrisul obicinuit, gesturile mici și întâmplările în aparență neînsemnate; toate acestea exercită o atracție ce nu se cere decât să fie susținută. Și printr'o reacțiune naturală, spiritul obicinuit a se lăsa atras de astfel de plăceri, refuză gestul sau expresiunile vulgare.

Se impune să insistăm atenți asupra acestei constatări, cu atât mai mult cu cât asistăm la un val de vulgaritate, la o predominantă a puterii pumnului sau piciorului, la o deficiență de spiritualitate care face ravagii mai ales în sufletele tinere, expuse la provocările multiple ale pseudo-artei mercantile, sau așa ziselor sporturi.

În privința acestui din urmă cuvânt, o precizare a gândului se impune.

Se face de oarecare timp mare caz de diversele match-uri, reuniuni, competițiuni etc. Se iau cu asalt locurile, se plătesc sume mari pentru astfel de

spectacole, zeci de mii de oameni pierd vremea și energia nu numai asistând, dar și discutând cu înălțare înainte și după match, se fac pariuri, pronosticuri etc. În ziua fixată, 22 de oameni (presupunând că e vorba de foot-ball) luptă și fac sport direct, iar 22 de mii sau mai mulți, urlă. Și aceasta se numește „dezvoltarea armonică a corpului”, „mens sana in corpore sano”, și alte asemenea locuri comune...

Iar în acest timp bibliotecile tânjesc după cititori, cartea bună rămâne în librărie, necercetată și neștiută, sălile de concert sunt goale, Shakespeare e considerat plictisitor, învățământul secundar se plânge îngrozit de lipsa de inteces a „junilor ostași ai țării” pentru ceea ce se numește „les choses de l'esprit”, universitățile de asemeni. Bunul gust e pervertit, rafinamentul intelectual e înlocuit prin satisfacții primare, iar plăcerile sufletului, pentru cari Rousseau nu avea cuvinte destul de calde, sunt abandonate.

Unde e causticul Molière sau ironicul Carageale, să-și mai ascută până împotriva acestui „vain savoir”?

Nu există jurnal de cinematograf fără relatări amănunțite despre toate match-urile săptămânii, de pe tot globul, în timp ce nenumărate realizări de seamă din domeniul spiritualității, rămân nerelevate. Or tocmai acesta ar fi rolul jurnalului cinematografic: să fie o prezentare instructivă, prin imagini clare, a înfăptuirilor din diversele țări, muzee, fabrici, peisajii și așezări omenești, istorie naturală, comerțul mare, moravuri, manifestări artistice etc., într'un cuvânt să fie un magazin bine și complet documentat asupra vieții spirituale și economice a omenirii.

E în afară de discuție că dragostea pentru frumos, voluptatea admirației dezinteresate, nu se pot exercita mai nimerit decât printr'o carte bună, prin contemplarea unei opere de artă, prin muzică, prin teatru și, până la un punct, prin cinematograf.

Un mijloc admirabil de formare a gustului pentru frumos îl constituie teatrul, fie ca spectacol, fie ca lectură. El provoacă o infinitate de emoții, psihologice și estetice; sunt spectacole cari amuză, sunt unele cari cheamă reflexiunea prin ideile ce le agită sau prin gravitatea sentimentelor ce se ciocnesc; mai sunt însă și spectacole cari degradează însăși noțiunea de om, răscolind instincte și ambiții josnice; în sfârșit, sunt spectacole pe cari le-am numi „neutre” și cari te fac cel mult să regreti timpul pierdut. Nu aceste două categorii din urmă, formează obiectul preocupărilor unui om de gust.

Teatrul bun este, și trebuie să fie, expresiunea vie a veșnicului omenesc; el trebuie să trateze sen-

timente eterne, situații universal valabile. Când fiecare spectator se regăsește într'o situație, într'o replică sau chiar într'un personaj, când adâncimea analizei egalează înălțimea ideilor, când veridicul tras din observarea vieții se îmbină pe planul ideal estetic cu frăgezimea inspirației și cu noutatea expresiei, când la acestea toate se adaogă jocul și frazarea actorului, emoțiunea devine atât de puternică, suflul atât de reconfortat, încât prin însuși faptul că emoționează și provoacă reflexiunea, teatrul răspunde chemării sale de a fi o școală publică pentru rafinarea gustului și îmbogățirea sufletului. Nu am voi să cădem în pedantism înșiruind nemuritoarele documente sufletești lăsate de un Sophocle, un Shakespeare, un Racine, un Molière, un Corneille, un Marivaux, un Musset, un Ibsen, un H. v. Hoffmantsahl, un Somerset Maughan, un François de Curel, iar la noi un Carageale, un Delavrancea, un Davilla, un Al. Chirițescu etc. etc., dar în noianul de amintiri ce ne cuprind evocând aceste nume, aruncăm fiecăruia un zâmbet drag, un zâmbet de complicitate, și o părere de rău se strecoară în gândul nostru, o compătimire sinceră pentru cei ce nu știu, nu pot, sau nu vor să-i cunoască.

Mai mult decât oricare altă formă de elaborație intelectuală, literatura frământă idei generale și generoase, ea înobilează inima, lărgeste orizontul de gândire și de înțelegere a vieții, înavuțește și rafinează vocabularul, dă putere de circulație sentimentelor universal omenești.

E greu să iei viața ușor când meditezi îndelung asupra înțelesului acestei deznădăjduite tânguirii:

„Une plainte est au fond de la rumeur des nuits,
 „Lamentation large et souffrance inconnue
 „Qui monte de la terre et roule dans la nue;
 „Soupir du globe errant dans l'éternel chemin,
 „Mais effacé toujours par le soupir humain.
 „Sombre douleur de l'homme, o voix triste et
 profonde,
 „Plus forte que les bruits innombrables du monde,
 „Cri de l'âme, sanglot du coeur suppeicié,
 „Qui t'entend sans frémir d'amour et de pitié?
 „Qui ne pleure sur toi, magnanime faiblesse,
 „Esprit qu'un aiguillon divin excite et blesse,
 „Qui t'ignores toi-même et ne peux te saisir,
 „Et sans borner jamais l'impossible désir,
 „Durant l'humaine nuit qui jamais ne s'achève.
 „N'embrasses l'infini qu'en un sublime rêve?
 „O douloureux Esprit, dans l'espace emporté,
 „Altéré de lumière, avide de beauté,
 „Qui retombes toujours de la hauteur divine,
 Qu'à tout être vivant cherche son origine,

„Et qui gémis, saisi de tristesse et d'effroi,
 „O conquérant vaincu, qui ne pleure sur toi?
 (Leconte de Lisle)

Iată acum o stanță prin care Voltaire, cu finețea lui cunoscută, invita la masă la o doamnă foarte frumoasă, pe un anume Gentil-Bernard, autor al unei cărți „L'art d'aimer“:

Au nom du Pinde et de Cythère,
 Gentil-Bernard sois averti
 Que „L'art d'aimer“ doit samedi
 Venir souper chez „L'art de plaire“...

Când savurezi versurile de o delicatete de floare ale lui Verlaine, când guști finețea lui Sully Prudhomme și îți revine obsedant în minte acea alternanță „N'y touchez pas, il est brisé, il est brisé, n'y touchez pas“; când îți stăruie în amintire maiestuosul tablou sugerat de Eminescu în două versuri:

Peste deal răsare luna ca o vatră de jeratic,

Rumenind străvechiul codru și castelul singuratic,
 când adâncești sensul profund al poeziei sale atât de grea de gânduri, nu se poate ca sufletul să nu fie înălțat, depărtat de preocupările mărunte.

Și nu am vorbit de operele literare în proză, în deosebi romanele românești și străine, vechi și mai noi, gen ce cunoaște în zilele noastre o strălucire și o faimă pe deplin justificată.

Dacă citești, sau recitești, splendidele capodopere de cari abundă literatura universală, începând din antichitate, trecând prin Dante și până la producțiunea actuală, vei înțelege cuvântul lui V. Conta: „O carte bună înlocuiește o prietenie, o prietenie nu poate înlocui o carte bună“, sau pe al lui Eminescu: „Citind, mereu citind, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini, din cari vei întocmi înțelesul și filosofia vieții“.

Artele plastice contribuie și ele într-o măsură nebanuită, la formarea gustului pentru frumos. Cei ce au norocul să cutreere marile muzee sau să răsfoiască albumele cu reproduceri și explicații, întârzie în admirare mută și contemplă cu o uimire mereu reînnoită „Aphrodita“ lui Praxitele, meditate pură de orice gând ascuns; celebra „Venus din Millo“, ecou al imnului de viață pe care-l cuprinde corpul de femeie; misterioasa „Gioconda“ și neîntrecuta „Cina cea de taină“ ale lui Leonardo da Vinci, sculptor și pictor, geometru, mecanic, alchimist, geolog, botanist etc., artist neîntrecut în „mișcarea mută a vieții interioare“; fecioarele și divinitățile nude ale lui Rafael, precum și frescele sale; toți s'au lăsat seduși de imensa operă a florentinului Michel Angelo, architect, pictor, sculptor și poet, unul din cei

mai mari artiști ce au existat vreodată, autorul plafonului Capelei Sixtine dela Roma, cel mai vast ansamblu decorativ din lume (cuprinzând și faimoasa „Judecata din urmă“), al cupolei bisericii San Paolo din Roma, precum și al statuilor „Crist purtând crucea“, „Moise“, și al celor patru statui dela mormântul Medicișilor din Florența; observatorul desprindă ideea centrală care circulă în opera lui, aceea că fericirea definitivă nu ne este accesibilă, că omenirea caută odihna pentru a nu mai suferi și îndată ce a găsit-o se cufundă iar în suferință, idee ce dă o caracteristică de *durere* întregii lui opere.

Toți iubitorii de frumos își adâncesc privirile în tablourile somtupoase, elegante și strălucitoare ale lui Veronese, într'un peisagiu de Ruysdaël, de Watteau, de Th. Rousseau, sau de Corot; extaziară în fața ciobanilor, țărănuțelor și naturii lui N. Grigorescu, în fața unei ierni de Aman; se pierd privind încordarea *Gânditorului* sculptorului aproape contemporan Auguste Rodin, sau a simbolicei lui *Méditation*, emblemă a inteligenței umane, imperios sollicitată de probleme pe cari nu le poate rezolva, hărțuită de idealul pe care nu-l poate realiza, obsedată de infinitul pe care nu-l poate atinge; se înduioșează în fața ingerului aceluiaș Rodin *Illusion, fille d'Icare*, cu fruntea zdrobită de o dezamăgire dar cu aripile gata să-și reia avântul, pentru a cădea fără încetare tot atât de crud ca și prima dată, expresie puternică a speranțelor neobosite, a eternelor visuri ale Iluziei.

Când fiorul artei pătrunde în suflet, revine în amintire Schiller care credea în raționalizarea omului simțurilor, sau vorba lui Rodin: „Omul care gustă nenumăratele minuni pe cari ochiul și mintea lui le întâlnesc la fiecare pas, calcă pe pământ ca un zeu... Ce muritor e mai fericit decât el?“

Dar desfătarea cea mai pură, înălțarea cea mai superioară și mai curată o dă *muzica*. Muzica imoaiie asprimile, face să tacă egoismele, simplifică neînțelegerile, calmează suferințele, reduce adversitățile, predispune la înțelegere și unire și înfrățește pe oameni în aceeaș ascensiune spre bunătate și blândețe. Muzica răscolește partea cea mai bună a sufletului, fie că se execută direct, fie că e ascultată.

Șaptele suave ale unei nocturne de Chopin picurând în suflet notele sale blânde; puritatea și dragălașenia unei pagini de Mozart, copilul minune care a dăruit omenirii o muzică scaldată în lumină, grație și finețe, ploaie de zâmbete fericite, umbrite pe ici pe colo de adierea unui gând trist; melodia de vis, subtilă și imaterială, a unui Haydn; mireasma aceea particulară a marilor compozitori Bach, Haendel, etc.; broderia fină a veșnic tânărului Rossini; ritmul odihnitor al unui vals de Strauss, care leagănă

spiritul obosit sau îngândurat; suspinul ce se ridică pe urma dorului neîmplinit din „Simfonia neterminată” a lui Schubert; dulcile visări sau tumultuoasele efuziuni ale romanticului Schumann; poezia impresionistă a unui Debussy; savanta înlănțuire de teme a unui Enescu; muzica grea de gânduri și de înțeles simbolic a lui Wagner, dela „Vasul fantomă” și până la dumnezeescul „Parsifal”, venit parcă de pe altă lume, o lume de mistică, o lume de extaz; iată câteva din simțirile ce le evoacă muzica.

Să ne apropiem în sfârșit cu respect și înfiorare de opera celui mai chinuit om și celui mai mare geniu muzical al omenirii, de Ludvig von Beethoven, cel care „din sărmana lui viață”, a creat cea mai frumoasă muzică din toate timpurile și din toate țările. Nobilul său concert pentru vioară și orch., ca și cele pentru pian, muzica de cameră, în deosebi ultimele quartette, desprinse parcă de orice atingere pământescă, destăinuirii resemnate ale unei inimi ce privește cu o liniște grandioasă marea taină ce îl va învălui în curând; marșul fundbru din Simfonia III „Eroică”, înfiorătoarele patru note dela începutul Simfoniei V „a destinului”, cari inchipuiesc bătaia soartei la poarta vieții omului, ritmul molcom ca al unui sfârșietor adio al acelui allegretto moderato din Simfonia VII, și în sfârșit profund omeneasca *Simfonie a noua*, cea mai măreață capodoperă muzicală și în acelaș timp cel mai pătrunzător imn de înfrățire a oamenilor. Să urmărim cuvintele din motto *Durch Leiden Freude* (prin suferință la bucurie), în tot cursul simfoniei: în pesimismul din partea I, al cărei freamăt pare că deschide o poartă asupra infinitului; în cereasca reculegere din lungul adagio, plin de amintirea tuturor durerilor liniștite și înăbușite, desigur inspirația cea mai duioasă și mai sfâșietor omenească din toată opera beethoveniană; să le urmărim dealungul imnului de fericire din final unde Beethoven, care n'a avut nici-o bucurie în viața lui depune pe altarul curatei iubiri de oameni ofranda celei mai sfinte bucurii, credința într'o lume viitoare, din ce în ce mai bună. Dealungul întregii simfonii, înțelesul filosofic din motto străbate cu aceeaș putere și aceeaș emotivitate.

Cuvintele reușesc greu să exprime tot farmecul pe care îl răspândește muzica. Toți oamenii mari au iubit această artă. Louis Barthou era un pasionat iubitor al ei, R. Poincaré se refugia adesea de grijile Statului într'o sală de concert, Edouard Herriot e un emerit muzicolog, Regele Frederic al Prusiei a compus el însuși multe bucăți pentru flaut, instrumentul lui preferat, savantul nostru Dr. I. Cantacuzino era un mare meloman, și nu mai vorbim de cele două regine poete Carmen Sylva și M. S. Regina Maria, a căror pasiune pentru muzică e cunoscută.

Cine poate înțelege și gusta muzica înaltă, repetă cu convingere cuvintele lui Schopenhauer: „pentru cei cari iubesc viața, frumosul este suprema bucurie, iar pentru cei cari o urăsc, singurul refugiu mângâietor”, și șoptește mereu cu Baudelaire:

„O, mon esprit!

Envole-toi bien loin de ces miasmes morbides,
Va te purifier dans l'air supérieur,
Et bois, comme une pure et divine liqueur,
Le feu clair qui remplit les espaces limpides”

* * *

Și iată-ne apropiați de concepția lui Wagner și Nietzsche cu privire la arta-religie, arta ca funcțiune socială, arta care trebuie să redevie acum, în timpurile moderne, ceea ce a fost la antici, o sinteză de sănătate, de frumusețe, de eliberare. O sărbătoare religioasă, o filosofie, o expresie a profunzimilor conștiinței obștești.

Idealul lor trebuie să fie și al nostru: cultul artei, menită să joace un prim rol etic și estetic în viața socială, al artei care să educe, să regenereze, să solidarizeze omenirea în vederea scopurilor sufletești cele mai înalte; arta menită să țină sus făclia valorilor spirituale, să umple ea, golul din suflete, să fie ea, formula de viață cea mai cuprinzătoare și mai nobilă.

Revista apare la 20 a fiecărei luni. Colaboratorii sunt rugați să ne trimită manuscrisele până la 10 ale lunii, spre a putea fi publicate. Toți câți împărtășesc credința noastră, găesc între noi un loc de muncă.

*

Pentru armata învățătorilor. România de mâine, va fi așa după cum o va crea armata dascălilor. Intregul rezervor de energie națională este în mâinile învățătorilor. Să ne îngrîșim de acești soldași credincioși ai patriei. Să-i alegem dintre cei mai distinși, să-i scoatem din sărăcie, să le dăm considerațiunea ce li se cuvine în virtuțea operei capitale, pe care o îndeplinesc.
„România Eroică” își va mobiliza toate energiile pentruca învățătorimea să fie înzestrată cu toate armele spirituale și materiale, spre a putea duce la bun sfârșit războiul ce întreprinde.

*

Căutăm colaboratori și corespondenți în toate orașele din țară. Acei cari doresc să colaboreze cu noi, sunt rugați să scrie directorului revistei.

*

Rugăm ziarele și revistele cărora le trimitem revista noastră, să ne anunțe apariția și să ne acorde schimb.

Asemenea rugăm autorii să ne trimită lucrările lor pentru recenzii. Principalul suntem pentru sprijinirea operelor sănătoase. În această privință ne vom face întreaga datorie.

Clasa de mijloc românească trebuie creată

de ȘT. PENES

Secretarul Centralei Reuniunilor

Motto: Țara este a celui care poșede
pământul și bogățiile ei

Structura socială a țării românești, în felul cum se prezintă azi, se poate asemăna cu un edificiu al cărui fundament e solid și puternic. Țărâtimea română, al cărui coperiș e mare, greu și frumos, cârturârimea română, — dar ai cărui pereți sunt slabi, gata să se prăbușască sub greutatea coperișului, burghezia română.

Astfel prezentându-se edificiul social al țării noastre, nu ne putem lăuda, că avem o alcătuire solidă care să reziste oricărei presiuni ori zguduirii. Cauzele acestei situații șubrede sunt bine cunoscute și au fost semnalate în repețite rânduri pentru ca cei în drept să și le împrășteze în memorie și să ia măsuri de îndreptare, până ce nu este prea târziu.

În provinciile alipite lipsa unei burghezii românești este ceva artificial și forțat. Fostele stăpâniri nu tolerau penetrațiunea elementului românesc în comerț și meserii, iar așezarea lui la orașe era ori interzisă, ori îngreunată de restricțiuni draconice. Pe de altă parte sprijinirea cu unelte și mașini, cu furnituri și împrumuturi ieftine, a meseriașilor și a comercianților maghiari, germani și ruși, înlesnea sporirea și întărirea acestora în orașele noastre. În felul arătat s'au format orașele streine în mijlocul populației noastre de țărani. Așa se găseau orașele din ținuturile alipite, cu ocazia întregirii țării. În felul acesta se prezintă orașele noastre și azi după 19 ani de stăpânire românească, împrejurare care într'un moment de presiune ori zguduire socială, poate fi fatală întregului neam românesc.

Intemeiați pe aceste considerente, și animați de dorința de a vedea clasa de mijloc de limba și legea românească sporită și întărită în dreaptă proporție cu țărâtimea și cu cârturârimea, Reuniunile de meseriași, comercianți și muncitori români, la început numai cei din Ardeal și Banat, apoi cei din Bucovina, s'au federatizat în Centrala Reuniunilor cu sediul în Cluj, s'a editat organul de publicitate „Tribuna Noastră“, care activează statornic, conștient și cu tact spre a determina, pe deoparte breslașii români să pă-

răsească organizațiile socialiste, minoritare și cosmopolite și să se organizeze în Reuniuni aparținătoare Centralei, iar pe de altă parte guvernul și bărbații suspuși să ocrotească meseriașii, comercianții și muncitorii români, cu aceleași mijloace și conștiință de care se foloseau foștii stăpânitori maghiari față de consăngeniilor lor.

În mersul evolutiv de asigurarea primatului elementului românesc, bărbații noștri de stat s'au lovit fără să fie crezut de parapetul meschin introdus în legislația românească de o mână vrăjmașă — care voia să țină în situație de robie și inferioritate elementul românesc făuritor, alcătuitor și susținător de stat. Acest parapet este legea de naționalitate din 1924, care în mod intenționat confundă, noțiunea de **cetățenie, cu aceia de naționalitate.**

Această monstruoșitate juridică bine precizată în textul numitei legi este plumbul turnat în aripele de avânt ale nației românești, sau pietrele de moară legate de picioarele elementului făuritor, alcătuitor și susținător de stat.

De acest parapet meschin, înfipt în legislația românească, s'a izbit proiectul de lege al dlui Valer Roman pentru pregătirea profesională și exercitarea meseriilor.

De acelaș obstacol perfid a căzut amendamentul dlui Prof. Dr. C. Cuza, care prevedea ca din creditul pentru meseriași să beneficieze numai meseriașii de origine etnică românească.

Tot de această mârșavă confuzie a noțiunii de cetățenie cu cea de naționalitate, a căzut în desuetudine legea pentru protecția muncii naționale din anul 1933, iar acum se împiedecă proiectul de lege al asigurării primatului muncii românești redactat de d. Ministru Dr. Valeriu Pop.

În baza acestei monstruoșități juridice s'au acordat minoritarilor: distribuția tutunului, a timbrelor, a chibritelor, a alcoolului, a spiritului denaturat, a grupajului, cfr. și alte asemenea concesiuni aducătoare de mari câștiguri, rămânând pentru elementul românesc rolul de servitori

sau de funcționari mai mărunți. Tot în baza acestui criteriu s'au acordat permisele de import, transferul, valutele, și devizele comerțului exterior, apoi enormele credite acordate de Banca Națională a României, și furniturile către stat și instituțiile publice.

Dacă se continuă mersul de până acum, în materie de finanțe și economie publică, elementul românesc făuritor, alcătuitor și susținător de stat se pauperizează și se reduce la rolul unui dobitoc necuvântător — situație care va avea drept urmare o prăbușire inevitabilă a întregului organism de stat.

Conducătorii noștri de azi și de mâine în interesul binepriceput al statului trebuie să vegheze cu părintească grijă de ocrotirea elementului etnic românesc, să repare greșala săvârșită de înaintași, schimbând legea de naționalitate în lege de cetățeni, să se facă deosebire între românul de origine etnică, făuritor, alcătuitor și susținător de stat și între cetățeanul român de altă origine etnică, așa precum se deosebește gazda, de oaspe. Gazde suntem noi românii de limba și legea românească al cărui trecut se confundă cu istoria pământului nostru, iar oaspeții sunt toți cei veniți pe aceste plaiuri, fie chiar cu decenii mai înainte.

După ce se va fi reparat această nedreptate față de elementul etnic românesc, trebuiesc aplicate pe rând toate măsurile de ocrotire

pentru dezvoltarea, sporirea și întărirea clasei de mijloc românească.

Măsurile de ocrotire se rezumă în următoarele puncte:

1. Construirea de căminuri de ucenici în fiecare capitală de județ, sau centru economic mai important.

2. Popularea acestor cămine cu băeți și fete dela țară și plasarea lor la meserii și comerț.

3. Perfecționarea calfelor în țară și în străinătate.

4. Inzestrarea meseriașilor și comercianților începători cu unelte, mașini și aranjament de prăvălie.

5. Acordarea de credite ieftine și pe lungă durată.

6. Acordarea furniturilor de stat și ale instituțiilor publice comercianților și meseriașilor de limba și legea românească.

7. Marele public românesc deasemenea să-și cumpere și să lucreze cele necesare, de la comercianți și la meseriași români.

8. Cu un cuvânt lozincă; **Nu dați bani streinilor!** să se aplice cu sfințenie de sus, dela autoritatea și instituția de stat, până jos la marele public românesc.

Clasa de mijloc românească, fiind absolut necesară, buneii dăinuirii și existenței însăși a statului român, ea trebuie necondiționat creată cu mijloacele legale înșirate mai sus.

Ultima serată

de LEONARD DIVARIUS

Afară se'ntunecase de-a-binelea. Strada încremenește în pervazul ferestrei ca o acuarulă într'o ramă de catifea albastră. Dintrun colț doamna consilier își privea autoritară copila, — o blondă cam de vreo optsprezece ani, cu părul în coade și ochi de miozolis. Un tâșnet de lumină crudă, purcesă dintre draperiile de mătase ale salonului de alături căzu brusc pe chipul crispat de mânie al mamei.

— Te rog să treci imediat în salon.

— Nu mă duc, — fu răspunsul hotărât al fetei.

— Adamescu te așteaptă de mai bine de un ceas. N'am organizat serata pentru fetele Baiculeascăi. Imi strici toate planurile.

— Mamă, — continuă Stella cu glasul strâns de emoție, — te-am rugat de atâtea ori, să nu mă mai

obliga să dansez. Mi-e silă! Crede-mă! Dacă tu ai planuri, dă-mi voie să am și eu convingeri.

— Mofturi! Știu eu cine ți-a băgat în cap gărgăunii ăștia: popa, cu miorlăiturile lui academice. Măine îl pun pe șeful organizației să-i ceară mutarea telegrafic. Auzi dumneata! popă! directorul unui liceu de fete. N'are ce căuta o față bisericăască acolo unde este nevoie de entuziasm, de vederi largi, de oameni cari să meargă în pas cu vremea. Biblia o fi fost bună și ea odată la ceva, — nu zic; dar acuma s'a învechit, nu mai merge; nu' o mai ia nimeni în serios. Vieța nu se rezumă la parabole. Vieța nu-i fluviu, — e o caravană. Cine nu se supune disciplinei e sacrificat, lăsat pradă întâmplării. Adamescu e o partidă cu care n'ai să te mai întâlnești. Măine, poimăine,

e ministru plin. Și afară de asta e cuvântul meu în joc. Am promis.

— Eu nu!

Dintre buzele groase și palide ale doamnei consilier porni o exclamație abia articulată.

— Sunt datoare să mă îngrijesc de viitorul tău. O mamă știe totdeauna ce vrea.

— Părinții își confundă lesne ambițiile cu dragostea.

— Fraze!

— Lumini! Și-apoi dă-mi voie să știu și eu ce vreau.

— Ești tânără, n'ai de unde să cunoști viața. Și cu atât mai puțin sufletul.

— În privința vieții suntem de acord: mă mulțumesc s'o trăiesc. Nu mă încumet s'o analizez. În ceea ce privește sufletul însă, — cine ar putea să fie mai aproape de sufletul meu decât mine?

Convingerile sunt radiațiuni firești ale străfundurilor lui. Imposibil să mă înșele.

— Iar vorbești cu gura popii.

— În zadar încerci să faci răspunzători educatorii pentru manifestările mele în legătură cu viața și cu morală.

Intâiul educator mi-ai fost tu, deci fie așa avea să-ți datorez.

— Tot ce-am clădit eu a dărâmat școala.

— Dacă într'adevăr ai clădit ceva în sufletul meu, nu mai este posibilă o dărâmare. Morula psihică întocmai ca și cea organică, odată dezvoltată, capătă caractere definitive și inalterabile. Tot ce obținem mai târziu, mulțumită intervenției rațiunii, este mai totdeauna în grav desacord cu ereditatea și prima educație. De altfel tu însuși îmi pari grozav de schimbată. Mama mea, — a cărei amintire o port încă vie undeva în mine, — este cu totul alta decât ființa gravă, ambițioasă, care-mi vorbește de câțeva vreme într'o limbă străină simțirii mele. De ce nu vrei să fii iarăși mama mea de odinioară?

— Poftim! — izbucni doamna consilier, — iar sentimentalism! Patosul acesta de care ați abuzat atâta în ultima vreme, se va răzbuna într'o zi. Ține minte ce-ți spun. Patosul nu este, nu trebuie să fie un atribut al vieții.

Plopii își înălțau până dincolo de uluci scheletele înfășurate în cristale de zăpadă. Din salon pătrundea o armonie ispititoare de coarde și flaute. Doamna consilier cobori la fereastră și rămase acolo nemișcată, de vorbă cu umbrele. Stella se apropie încet de ea.

— Mamă, tu n'ai fost totdeauna așa!

— Ai dreptate! m'au schimbat oamenii.

Și-acum îmi sună în urechi ironiile Baiculeascăi când s'a căsătorit frate-tu cu Irina. N'aș mai putea suporta așa ceva. Trebuie să te căsătorești cu Adamescu.

— Mamă, înțelege-mă că mi-e scârbă de reuniunile astea mondene. Spune-mi, ce-i leagă între ei pe oamenii aceștia, strânși aici ca într'un iarmaroc? Ce alt raport poate fi între ei, decât acela dela negustor la marfă? O simplă înscenare de bâlcu, printre regi-zorii căreia ții să te număr și pe tine, mamă.

— Cum ai spus?

— Cum mă faci să gândesc. Răspunde-mi! Care este sensul moral al acestor reuniuni, — din punct de vedere individual sau colectiv? Târg! Atât! Carnal și odios ca cel de pe urmă bor...

— Stella!

— De ce ți-e teamă de cuvinte? Țapi și capre! Iată lumea către care mă împingi. Imi vorbeai mai adineaori de entuziasm! Dar ce entuziasm ar putea să frământa sufletul celor de colo? Idealul lor? Aspirațiunile lor? — Carnea! Singura imaginație care le aprinde creierul! Incolo... besnă! Națiunea, familia, noi înșine avem nevoie de fiecare grăunte de energie din tânăra noastră viață; de fiecare clipă de entuziasm izvorit din sufletul nostru... De ce vrei să mă împingi în mocirlă?

— Adamescu te iubește.

— Iubirea, — această sentința inapelabilă pe care încerci să o invoci în sprijinul tezei tale, — nu-și târie hlamida prin noroaie.

De printre genele mamei alunecau lacrimi. Stella îi prinse mâinile, rezimându-și capul de umărul ei. Afară ninge. Printre draperiile salonului pătrundea un miros puternic de sudoare. Pe chipul mamei se reflecta un sentiment de scârbă... Era ultima serată.

Din experiența noastră, ca luptători pe arena națională, am știut că ideologia de care suntem animați, se bucură de toată dragostea elementelor trezite la viață. Totuși nu ne așteptam ca "România Eroică" să fie primită cu atâta simpatie neprecupețită.

Atât presa, cât și publicul, au ținut să ne acopere cu aprecierile cele mai măgulitoare și, ceea ce este mai important pentru viața revistei, este sprijinul material care ni s'a oferit din partea românilor ale căror inimă și animă vibrează puternic pentru neamul lor.

Aceste constatări ne hotăresc ca să depunem toate străduințele pentru a satisface toate așteptările.

BRONZURI**† I. C. CĂTUNEANU**

de Dr. HORIA STANCA

Involburarea care a ridicat baricade la 1922 studentimea clujană începuse să tulbure opinia profesorală a universității ferdinantene. Efervescența ședințelor centrului studentesc „Petru Maior” îngrijora cercurile profesorilor. Ecourile frământărilor antisemite din adunările studentești trecuseră dincolo de ușile capitonate ale rectoratului la ministerul de interne, care trimitea cotidiene instrucțiuni pentru prevenirea mișcărilor de stradă. Fiecare adunare găsea în mijlocul studenților câte 4—5 și chiar mai mulți profesori veniți să liniștească spiritele agitate, să le propună formule tranzacționale, să-i îndemne la pasivitate. Recalcitranta studentească în punctul ei de vedere, care reclama imediata deslănțuire a ofensivei antisemite, săpa din ce în ce mai adânc prăpastia dintre studenți și profesori.

Când cele două atitudini își fixaseră suportul categorice și intransigentei opoziții, când decepția studentească renunțase să mai găsească stropul de înțelegere la profesori, din sânul acestora s'a ridicat deodată înalt, sobru, prestant tânărul profesor I. C. Cătuneanu pentru cauza studenților. Stupefacția profesorală a culminat în clipa când I. C. Cătuneanu eșind din expectativa colegilor săi s'a incolonat în cuvinte vibrante, puternice și impetuozitate la acțiunea studentească.

Nu cred în posibilitatea reproducerii verbale a formidabilei deslănțuiri de entusiasm din memorabila seară a înregimentării lui Cătuneanu la mișcarea studentească. Sufletele tinerești au fost atât de copleșite încât stăvilarele rațiunii n'au mai putut bara nici lacrimile de emoție. Satisfacția studentească a descleștat până la ultima ei picătură însuflețirea atât de multă și atât de mare din acele vremuri.

Din ziua aceia Cătuneanu n'a mai absentat niciodată dela manifestările studentești. Procesele verbale ale ședințelor centrului „Petru Maior” — procese verbale cari, pentru mișcarea studentească și pentru renașterea naționalistă din zilele noastre, constituie piatra fundamentală — îl arată prezent, mereu atent la desbateri, întotdeauna gata să dea indicații, sfaturi și să asocieze din vastitatea priceperii sale documentația necesară unei ofensive intelectuale în desfășurare. Și ne pare nesfârșit de rău să nu putem avea la noi acel registru voluminos de procese verbale, cari odată vor trebui în întregime publicate, pentru a extrage toată revărsarea de încredere în izbândă finală cu care I. C. Cătuneanu știa să inzestrezze pe studenții uneori derutați de amploarea mișcării lor.

În mijlocul furtunii deslănțuite I. C. Cătuneanu nu și-a pierdut niciodată cumpătul. În tumultul revoluționar unde nasc și apun conducători, unde mâni interesate țes rețele de intrigi și plase de compromitere I. C. Cătuneanu a rămas

un idol. Sobrietatea lui, onestitatea lui l-au ferit de demagogie, l-au distanțat de noroi, ridicându-l deasupra meșchinărilor luptei.

De o marmoreană disciplină intelectuală, Cătuneanu era deadreptul rigid în disciplina morală. Formulele de compromis îi erau odioase. Stăruia în el acea sobrietate latină a jurisconsultilor romani cărora le dădea viață în evocările sale de curs. Drept pildă de viață luase pe acel unic Papinian, cel mai de seamă jurist roman „în bărbat de o impunătoare valoare morală, pe lângă pătrunderea-i juridică neîntrecută”, cum spunea la curs; pe acest inegalabil Papinian care „din cauza caracterului său independent a preferit să moară decât să justifice reprobabilaucidere a lui Seta de către fratele său împăratul Caracalla”.

Din atari exemple își căuta Cătuneanu formularele vieții sale. Și așa a fost toată viața sa. La catedra unde propaga știința, la adunări unde milita pentru lupta dreaptă și în relațiile personale unde cultiva civilmentul. Un om de o impunătoare valoare morală dublat de perspicacitatea unui creier strălucitor.

În ultima vreme nu-l mai văzusem. Știam că o cumplită boală îl legase de patul suferințelor. Și totuși speram să-l regăsim restabilit, plin de vigoare și de seninătate aici în Cluj, unde își creiaze un splendid prestigiu social, de unde își difuzase dincolo de granițe o deosebită prestantă științifică.

I-a fost dat să moară departe de Cluj unde silueta lui statuară trecea cu pasul măsurat și sigur, cu fruntea senină, cu ochii purtați în lumea cezarilor din care pare a se fi coborât el însuși. A murit așa cum a știut să trăiască: eroic. Trei ani în rând și-a așteptat ceasul izbăvirii cu resemnarea stoică a celui care se știe cu conștiința liberă de tranzacții. Și moartea a venit. A venit atunci când Cătuneanu își purta certitudinea de a fi denunțat ticăloșia, inonestitatea și de a fi liberat drumurile românismului de tot ce-i putea împiedeca pașii.

În aceste vremuri de zăbucium spiritual I. C. Cătuneanu își imprimase ființa cu toată pasiunea științifică și demnitatea socială trecută prin fibrele romane dela Gaius la Papinian, dela Ulpian la Modestin. Dincolo de orice discuție această prezență eroică a profesorului Cătuneanu îi unanimizase simpatiile. Consecvența atitudinii sale desăvârșise aceste simpatii în modelul pe care fiecare student îl luase din Cătuneanu.

La mormântul lui Cătuneanu, la mormântul acestui veritabil român cu înfățișare de consul roman, integritatea omului transformă lutul într-o pildă de eroism, într'un exemplu de luptă și într'un memento de izbândă.

Dumnezeul ungarilor

de I. O. SUCEVEANU

Nu știu cum și-l vor fi închipuind creștinii de circumstanță de prin pusta Ungariei pe dumnezeul lor, dar observăm cu uimire cum îl amestecă în afacerile lor politice, făcându-l complice la pretenții absurde de oameni scurți la vedere și mici la suflet.

Judecând după rugile ce i se fac, dumnezeul acesta al Ungurilor, trebuie să fie în chip de grof, cu pană la pălărie, putând cu o privire aspră să răstoarne toate granițele Europei în cinstea Ungariei, sau vr'un idol la care s'au închinat barbarii asiatici, pustiitori de civilizație și creștinism și pe care îl mai poartă în subconștient ca pe un zeu ocrotitor de furtișag și încălcare de pământ străin.

Altfel cum am putea judeca amestecul unui Dumnezeu într'o afacere cu grofi și conți?

Citești și te crucești de câtă îngâmfare și lipsă de simț al realităților sunt capabili foștii asupritori ai valahilor de peste munți.

Patroni de spânzurători pentru cei ce au îndrăznit să le înfrunte privirea, inventatori de tortură meșteșugită pentru cei ce au continuat să creadă în pământul pe care l-au moștenit dela străbuni, stăpânii fără milă și fără ertare de eri s'au pomenit de-odată că au și ei un Dumnezeu căruia îi cer, nu numai mărirea latifundiilor, nu numai iobagi români pentru tras la jug, dar — vedeți cum devin oamenii al-truiști dintr'o dată? — mai cer și mărirea Impărației Ducelui Musolini de exemplu, sau ocrotirea Regelui Angliei. „Dumnezeul ungarilor să-l ocrotească pe Regele Angliei“.

Câtă mărinimie subită pe acești grofi și conți!

De unde până eri unica preocupare serioasă le era prosperitatea moșiilor udate cu sudoare de Valah pentru asigurarea huzurului și chefurilor sălbatece, barbarii aceștia cari au întemnițat mândria unui neam întreg atâtea veacuri, cari au sădit descompunerea în sânul nației băștinașe care i-a tolerat, cari au pângărit lucrurile sfinte, criminalii cari au dat morții prin ștreang și roată, prin fățarnicie și mișelie pe toți românii cari nu mai vroiau să

le robească, acești tirani și obezi mintali mai găsesc încă rezerve de îngâmfare, mai cred încă într'o revenire a vremilor de feudalism, mai au curajul să invoace puterile unui Dumnezeu în care par a crede și care urmează să-i înscăuneze pe pământul unei Transilvanii Românești.

În ce figură de conte atotputernic și-l vor imagina Ungurii pe dumnezeul lor, de mai îndrăznesc să ridice priviri spre el după atâtea vărsare de lacrimi și de sânge nevinovat?

Popoare ce au stăpânit vremelnice pământ străin au mai fost, dar sălbătăcie ca la asupritarii Românilor transilvăneni nimeni n'a văzut. Au fost și ținuturi subjugate vremelnice de păgâni, dar nu i-au întrecut vr'o dată în cruzime pe ungurii „creștini“.

La adăpostul jandarmilor, tiranii nu s'au mulțumit cu sudoarea iobagilor ce și-au închinat puterile pentru îndestulare străină, ci le-au cerut și viața pentru ca plăcerea bestială să le fie completă.

În vremea aceea barbarii din pustă și cei răzlețiți pe moșie furată dela Valahi nu pomeneau de vr'un Dumnezeu, nu știau de altă putere afară de a lor. Grofii, baronii și conții (conții aceștia cari astăzi bocesc cu lacrimi de crocodil la toate pragurile Europei o stăpânire înmormântată pentru vecii vecilor) l'au descoperit pe dumnezeul Ungurilor abia acuma când baioneta Românilor i-a îngrădit în sărăcia lor unde, până la obștescul sfârșit (care trebuie să vie cât de curând) să-și poată număra fărădelegile și crimele în cari au crezut și din cari și-au făcut o glorie.

Ungurii, spre nenorocul lor l-au găsit prea târziu pe dumnezeu. Dumnezeu pe care-l chiamă astăzi în fața lumii întregi pentru a-i cere ocrotirea, este un Dumnezeu care le-a văzut fărădelegile și cruzimile atâtea veacuri în șir și care i-a pedepsit să tocească potcoave de nouăzeci și nouă de ocale până îi va pierde de pe fața pământului.

Primatul românesc

de AT. MOTOĞNA

La ordinea zilei stăruie problema asigurării primatului românesc în toate manifestările vieții sociale. Discuțiunile duse în jurul problemei — altfel de permanentă și dureroasă actualitate — au scos în evidență anumite stări de lucruri ce se cer curmate tocmai în interesul propășirii țării.

Intr'altă ordine de idei. Suntem martori ai unei epoci de mari și adânci prefaceri sociale. O altă lume mijeste undeva la orizont și alta va fi fața acesteia pe măsura scurgerii timpului. Căci omenirea, în virtutea progresului, contribuie — cu sau fără vrere — la reforme cari se înscriu în secole odată cu timpurile trăite.

Desigur că reformele sociale sunt în mod direct rezultatul frământărilor colective. În toate cazurile acestea sunt actualizate de împrejurări determinante. Primatul românesc, care agită azi populația țării, se impune în mod firesc ca o soluție a unei stări ce se cere sfârșită. Ori care va fi momentan atitudinea cercurilor cu răspundere oficială față de această problemă, soluția firească se va impune mâine cu o forță de nebiruit.

În această privință istoria trecutului ne servește date precise. Nici când colectivitatea n'a renunțat la revendicările sale legitime față cu profitorii în număr disparent și nici odată tumultul mulțimii n'a fost învins de mâini răslețe și cu atât mai puțin de profitorii unei insuficiențe de organizare, — cum este în speță lupta despre care vorbim.

Se agită cu mare intensitate asigurarea primatului românesc în tot ce privește viața noastră socială. De vom vrea sau nu, de vom fi mulți sau puțini pentru această problemă, traducerea în fapte va veni negreșit să răstoarne o stare de lucruri intolerabilă într'un stat național conștient de îndatoririle sale. Nimeni și prin nimic nu va putea împiedica impunerea reformei cerute de o masă copleșitoare prin numărul și dreptatea care-i asigură o precisă izbândă.

Evident că prea puțin interesează timpul în care asemenea reforme sunt realizate. Interesează doar că știm că acestea sunt drepte și ca atare se impun prin forța împrejurărilor. Reforma agrară — ca să dăm exemple — s'a realizat ca un act de dreptate socială. Și însăși unirea noastră, a tuturor Românilor, a consfințit printr'un act de pură justiție formalistă, o stare de fapt existentă. Toți Românii eram uniți din veacuri și desigur înaintea Unirii din 1918.

Și desigur că dacă azi se agită problema primatului românesc în toate domeniile vieții sociale, nu-i meritul nici unei organizații profesionale, precum nici a vre-unei grupări politice militante în cauză. Bunăoară „*numerus valahicus*“ e doar o formulă care exprimă, în câțva, o dreaptă revendicare românească. D. Alexandru Vaida-Voevod, autorul formulei pomenite, are aci singur meritul a se

fi înrolat în armata care luptă pentru realizarea desideratului.

Ar fi altfel greu să determinăm meritele singuraticilor luptători. Și asta fiind că doar paternitatea inițiativei ar putea constitui un criteriu de apreciere. Dar inițiativa reformelor sociale aparține în genere colectivității, care le concretizează în ordinea progresului cu neputință de a fi zăgăzuit.

Așa fiind — și problema realmente astfel se pune — nu mai e locul să analizăm dacă asigurarea primatului românesc are îndreptățire. Cât despre mijloacele de realizare credem că s'a stăruit insuficient și în orice caz asupra modalității înfăptuirii problemei ca și a mijloacelor ce sunt a se întrebuinta în cauză. Avem convingerea că se ignorează fapte de primă importanță. Vroit sau nu, adevăr curat e că se ignorează exact esențialele mijloace, în lipsa cărora întregă problema poate da un răsunător faliment.

Am vizat pregătirea avangardei care va trebui să ocupe locurile râvnite, dar cari azi sunt deținute pe nedrept de elemente în multe privințe vrăjmașe nouă, potrivnice ori cărei înaintări a neamului.

Să ne explicăm. Dela Unire încoace se agită cu multă aprindere românizarea industriei și comerțului. Problema a fost dezbătută sub toate aspectele. Factorii competenți și-au însușit-o. La fapte însă nu s'a procedat, decât într'o măsură despre care preferăm să nu vorbim. Cum era să punem mâna pe industrie dacă n'avem capital bănesc și nici personal pregătit? Idem comerțul. Din noianul de școli create în acest scop abia mai ființează câteva. Parte au fost desființate și parte transformate în școli secundare. Puținele cari mai există și acelea din trecut ne-au liferat o ploaie de mărunți slujbași ce se războiesc cu greul vieții.

Altceva trebuia făcut. Iar acel altceva privește conducerea statului. Și fără a face imputări, trebuie să constatăm o vinovată absență a Statului dintr'un loc pe care n'avea dreptul să-l părăsească. Chiar așa strâmtorat de nevoi cum este statul nostru, avea totuși datoria să crească meseriași și comercianți din fii de săteni români, să-i sprijinească în mod efectiv pentru a-și întemeia rosturi solide, — iar nu parazitismul birocratic încurajat până aci în paguba elementului român.

Să nu ni se replice că pentru o axemenea năzuință sunt necesare fonduri cu neputință de procurat din visteria statului. Statul are infinite mijloace, iar investițiile respective neapărat aveau să fie mult mai productive decât alte multe investiții făcute adesea în scopuri de ordin electoral.

Primatul românesc rămâne astfel ca o problemă ce trebuie să ne preocupe constant până la deplina înstăpânire a Românilor în drepturile lor firești. Avem credința că realizarea este în funcție de scurt timp și mai ales de hotărâta voință a conducătorilor vieți noastre publice de a pași la fapte.

Per aspera ad astra!

de BALDOVIN SOROCA

Iată strigătul unui psiholog și pedagog, dl I. Găvănescul.

Prin jertfă la ideal!

„Cunosc un tineret curat, cinstit, serios, muncitor, disciplinat, bun Creștin, foarte bun Român, pentru care viața nu e un scop de huzur, ci un mijloc de urcare prin jertfă la ideal”

Da! iubite și onorate domnule profesor, — tineretul acesta există. Și nu numai atâta — el luptă! Luptă din răsputeri sub stindardul virtuților Neamului pentru îndeplinirea aceluși sublim comandament moral propăvăduit de marele apostol al culturii noastre din străbuni, închisă între scoarțele evangheliilor marilor noștri Voevozi și întemeietori de Neam!

Glasul de tunet al magistrului, care cu aceeași forță de sănătoasă tinerețe și nesfârșită dragoste de jertfă și glie, — ca și acum trei decenii, — a purces din străfundurile sufletului său, ca să trezească la viață, la adevărata noastră viață, un tineret amorțit, buimăcit de mirosul de carne rancedă a „strandurilor” și de slova pestilentă, lascivă, a tuturor

„arghezilor” mai mari sau mai mici, — slovă găzduită odinioară doar în „noptierele” prostituatelor din bordelurile porturilor, nu în bibliotecile didactice, — slovă care degradează pe cel venit în contract cu ea mai groaznic decât bătaia la spate în piață.

Cuvântul „arghezian” — să se înțeleagă odată — este pentru tineret un venin. Imprăștierea lui constituie un adevărat asasinat moral în masă. *De mușcătura de șarpe se mai scapă câteodată, de otrava pornografului însă, strecurată de a dreptul în suflet, nu se mai tămăduiește nimeni.*

Să înceteze traficantii de suflete de a mai afișa în vitrinele lor scârnăviile tip „arghezi”.

Să înceteze mai înainte de-a ridica noi rugul.

Să înceteze mai înainte ca noi, — frați ai mamelor de mâine, — să pășim într-o apărere a surorilor noastre, cu harapnicul.

Trebue curățată ograda străbună de pălămida care îi amenință rodul.

Aducă-și aminte „arghezienii” de sublimele cuvinte romane: „*Virestit vulnere virtus*”.

Curentul naționalist

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de A. ANOS

Cu toate că pentru propășirea Neamului și cultura umană, popoarele au nevoie de o pace cât mai durabilă, în vârtejul evenimentelor actuale și al sistemelor de alianțe între State, războiul se prezintă la orizont ca o primejdie inevitabilă. Și cum România e o țară expusă intențiilor agresive ale vecinilor, sentimentul apărării naționale — care este identic cu sentimentul războinic — trebuie dezvoltat la maximum, căci cea mai bună tactică de apărare este atacul.

Cum în ultimul deceniu activitatea comunismului sălbatic — lipsit de umanitate, de Dumnezeu, de credințe, de idealuri și care tinde spre întoarcerea la primitivitatea antropofagă a epocelor preistorice — e în creștere, în mai toate statele europene s'au ivit curente politice naționaliste.

Pentru ca la noi, în țară, să nu prindă rădăcini dominația hidrei roșie care a incediat Spania, țara sângelui cald, unde cele mai frumoase tradiții erau călcate în picioare, bisericile — adevărate capo d'opere — și mândria națională nesocotite și batjocorite, trebuie să eliminăm elementele eterogene prea numeroase.

Deasemenea se impune cu o imperioasă necesitate, un control sever în privința aplicării legii pentru protecția muncii naționale, spre a smulge din letargie un scepticism ce se complice într'un diletantism al indiferenței.

Evenimentele sângeroase din Spania sunt menite să constituie un avertisment — contra eventualului viitor război apocaliptic, cu urmări de o gravitate neprevăzută — tuturor Statelor amenințate de comunism și străinism. Totodată este o chemare la realitate și pentru noi.

Deci naționalizarea în toate domeniile se impune ca o supremă necesitate a timpurilor actuale de vitregie, căci un simț de prevedere, poate cruța o țară de un desnodământ sângeros și o poate feri de soarta Spaniei.

Iar curentul naționalist — deșteptat din letargie pentru cauza sfântă a Românilor — este menit să alunge pe venetici și cei străini de neamul și legea noastră. Căci numai prin această perfectă curățenie în casa destinului neamului nostru vom putea vedea idealul împlinit, ca România să fie, într'adevăr, a Românilor.

Redactor responsabil: ION COLFESCU

CENZURAT

Arătând că un procent tot mai însemnat din populația nu-și poate asigura existența căminului, d. Dan Rădulescu conchide că rezolvarea acestei grave probleme revine spiritualității naționale a epocii, care trebuie să lupte împotriva imoralității, lăcomiei, incapacității și dezordinei contemporane. Impasul vremii este deci spiritual, nu material, pentru că bunuri materiale avem îndestulătoare pentru toți.

D. Ion Colfescu-Delaturda publică un amplu și documentat răspuns propunerilor contelui Bethlen. Se știe că directorul revistei clujene a ținut o serie de conferințe antirevizioniste, în mai multe orașe din țară. Consacră douăsprezece pagini extrem de interesante problemei ridicate de fostul premier maghiar. Printre altele, autorul pledează pentru desființarea statului maghiar, un anacronism istoric și un cuib de provocări în Europa centrală. Pentru a lupta cu succes împotriva campaniei revizioniste, d-sa cere unirea tuturor românilor într'un singur organism politic și purificarea internă a statului.

D. Horia Stanca scrie despre „1848 — un moment pierdut pentru înstăpânirea românismului în Ardeal”, iar d. At. Motogna scrie despre „Apunerea capitalismului și liberarea claselor robite”. Problema lipsei unei clase de mijloc este desbătută de d. St. Penes, care credem că-și va continua studiul, atât de actual.

Este îmbucurător faptul că atâția scriitori și publiciști români din Cluj s'au întâlnit colaborând în

această revistă ce se anunță a fi mare și puternică tribună națională.

Toate felicitările și gândurile noastre bune față de opera d-lui Ion Colfescu-Delaturda.

„Telegraful Român” din Sibiu în numărul din 6 Iunie, scrie:

„Primim dela Cluj întâiul număr din „România Eroică”, revistă lunară pentru promovarea românismului. Director: Ion Colfescu-Delaturda, Red. și Admin.: Cluj, str. Vasile Goldiș 18-b. Abonamentul anual 250 lei. Tip. „Lumina” Cluj.

În programul de muncă, noul confrate și-a înscris și lupta hotărâtă contra materialismului de astăzi, contra acelora cari îl cultivă și alimentează. Armele cu care pornește la lupta de regenerare sânt: iubirea și însuflețirea, solidaritatea și sinceritatea, voința de a face binele, duhul de jertfă, ce trebuie să conducă pe adevărații luptători. O bună idee a revistei acum apărute, și căreia îi dorim toată izbânda, este: înființarea la redacție a unui birou de informații pentru plasarea de ucenici și tineri români în comerț și meserii la Cluj.

La fel au avut călduroase cuvinte despre „România Eroică”, ziarele „Drapelul” din Arad, „Tribuna Noastră” din Cluj, „Foaia Poporului” din Sibiu, „Patria”, „România Nouă”, din Cluj, precum și o înfinitate de alte publicații periodice.

CĂRȚI-REVISTE

Dr. Ilie Dăianu: *Din răvașul meu; Busturi Sufletești.* Ereditul publicist ardelean, d. dr. Ilie Dăianu, fost vice-președinte al Senatului, a avut bunul gând să cuprindă în volumul cu titlul de mai sus o serie de preocupări. Cităm: *Poetul constructiv; Cincinat Pavelescu; Poetul Fabulist; Vasile Militaru; Stegarul ideal; Dr. Amos Frâncu și Desfășurarea steagului; Preotul luptător și prigonit; Dr. Vasile Lucaciu,* o frumoasă conferință rostită la 30 Ianuarie 1936 în sala teatrului din Carei, în ziua patronului Liceului de stat „Dr. Vasile Lucaciu”, *Românul anonim din Ardeal în „Valea Trandafirilor”.*

Nu vom stărui spre a arăta că eminentul nostru colaborator publicând în volum cele arătate, a făcut o faptă românească vrednică de cele mai bune cuvinte și că volumul trebuie să se găsească în biblioteca tuturor intelectualilor, întrucât aduce date inedite.

Se poate procura din librării și dela autor Cluj, Str. Regală. Prețul lei 25.

I. O. Suceveanu: *De pe dealuri uitate.* Într'un volumaș simpatic. d. I. O. Suceveanu publică 23 poezii deosebit de drăguțe prin stilul și fondul lor. Editura „Darul” din Mediaș, Prețul lei 20.

„Țara Bârsei”, revistă literară cu apariția în Brașov, cu un bogat cuprin în 114 pagini.

Eminentă publicație condusă cu mult suflet de d. A. A. Mureșianu, se menține și cu acest număr la o înălțime care-i face cinste deosebită.

Femeia Satelor: La Deva, sub direcțiunea dnei Maria Părvulescu, apare în al treilea an, revista arătată în titlu cu un bogat și variat material.

Revista „Femeia Satelor” este o excelentă publicație, scrisă cu mult suflet și aleasă pricepere. O recomandăm cu căldură gospodinelor noastre. Abonamentul anual 50 lei.

Eu și Europa, revistă literară cu apariția în Deva, sub direcțiunea dlor Ion Th. Ilea și Nicolae Rusu.

Urmărim cu viu interes continua îmbunătățire în toate privințele a tinerei reviste din Deva, susținută de vrednici tineri publiciști ardeleni și o recomandăm intelectualilor ca o publicație literară de deosebită valoare. Abonamentul anual lei 100.

Orientări, merituosă revistă de studii, critică și literatură, apare la Moinești jud. Buzău, sub direcțiunea dlui Const. R. Crișan.

În ultimul moment primim la redacție numărul festiv al ziarului „Conștiința Națională” din Craiova de sub conducerea vrednicului român Grigore Bran.

Regretăm că ziarul ne-a sosit prea târziu pentru a ne putea ocupa mai pe larg de această valoroasă publicație.

Ne mărginim a constata că dl Grigore Bran este un animator. O dovedește însăși persistența ziarului său, ajuns la al 13 lea an de existență plină de luptă aprigă pe terenul afirmațiunii naționale.

Această calitate de animator a dlui Bran s'a valorificat pe linia redresării morale, unde se găsesc adevărul și dreptatea, cele „două comandamente” cari asigură victoria, după cum singur afirmă. De asemenea animatorii avem nevoie pe tot cuprinsul țării.

Noi din capitala Ardealului transmitem „Conștiinței Naționale”, din capitala Banilor, și vașnicului său conducător cele mai călduroase urări pentru mulți ani de rodnică activitate.

Dacă jucați,

jucați cu încredere la

Loteria de Stat

Colectura Oficială

Sediul Central, Cluj, Str. Regina Maria 46

VIZITAȚI

Librăria R. Cioflec

Cluj, Piața Unirii Nr. 8. — Cea mai mare
librărie românească din Ardeal.

Gândiți-vă

la lungă serie de

Milonari

LOZUL LOTERIEI DE STAT

este CHEIA norocului

Grăbiți-vă

Cumpărați lozuri, pentru a nu pierde nici o
șansă din șirul complet al unei Loterii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRAGEREA Clasei I-a la

15 Iulie 1937

Redacția și Administrația revistei „România Eroică“

Cluj, str. Vasile Goldiș 18/b - Telefon 14-89

Județul .....